december 1993

GROLSCH KRONIEK

jaargang 13

EEN GOED BEGIN ...

4

Redactie
Grolsche Bierbrouwerij Nederland B.V.
Kantoor Enschede
Posthus 53, 7500 AB Enschede

Grolsch

Grolsch Kroniek
Nr. 4, 13e jaargang,
december 1993.
Een driemaandelijkse uitgave,
bestemd voor het personeel
van Grolsche Bierbrouwerij.

Redactie-adres
Grolsch Kroniek
Postbus 55
7500 AB Enschede

Redactie-raad
J. Analbers
P. van Rooijen
L. Wevers
A.J.M. van Lith
E. Kouwen
H. Holstein
G. ten Cate
P.E.A. Könings

Vaste medewerkers
H. Meijer
P.R.C.M. Schnellen
A. Wopereis
H. Schovers
J. Oude Breuil

Ontwerp
Concepts Design,
Amsterdam
(Renate Jonker,
Huib van Opstal)

© 1993 – Nadruk van deze uitgave in welke vorm ook, geheel of gedeeltelijk, in het Nederlands of in enige andere taal, is zonder schriftelijke toestemming van de uitgever niet toegestaan.

Ons lijfblad

U heeft dit jaar weer vier Grolsch Kronieken ontvangen, dikke uitgaven met veel lees- en kijkplezier. Wanneer u thuis uw personeelsblad leest, is daar al veel werk aan vooraf gegaan: zoeken naar nieuws, plannen, foto's nemen, verzamelen en herschrijven van de kopij, vormgeven, lithograferen, drukken, postverzenden enzovoort.
Het is een lange, bewerkelijke weg van het blanco velletje papier, waarop de schrijver zijn eerste zin zet, tot en met het gave exemplaar dat bij u thuis in de bus glijdt.

De Grolsch Kroniek is een blad voor en door de eigen medewerkers. Dit betekent dat onze eigen mensen elk kwartaal weer met hun bijdragen het blad vullen. Lang niet alle bedrijven hanteren deze formule. De grotere ondernemingen hebben dikwijls een vaste, professionele redactie.

'…Verzamelen en herschrijven van de kopij, vormgeven, lithograferen, drukken, postverzenden …'

Andere bedrijven besteden hun personeelsblad uit bij een extern bureau. Het resultaat van ónze formule is, behalve kostenbesparing, dat er elk kwartaal een Grolsch Kroniek verschijnt met veel 'familie'-nieuws, geschreven in verschillende stijlen. Dat is aantrekkelijk en we doen het samen. Bovendien kan de Grolsch Kroniek de vergelijking met het gemiddelde gehalte van personeelsbladen goed doorstaan.
Namens u, lezers, zou ik graag een compliment willen geven aan de eindredacteur, de heer Könings en zijn bemanning, de overige leden van de redactieraad en vooral ook aan al diegenen die elke drie maanden met hun artikelen een actieve bijdrage leveren. Zij zorgen er per slot van rekening voor dat we op lezenswaardige wijze op de hoogte blijven van het wel en wee van onze bedrijfsgemeenschap in Enschede en in Groenlo.
Valt er dan niets meer te verbeteren? Natuurlijk! *Goed kan altijd beter* is het kwaliteitsmotto van onze brouwerij. We gaan er in 1994 aan werken dat u op vaste tijdstippen, aan het eind van elk kwartaal, dus precies op tijd, uw blad in de bus krijgt. De planning kan namelijk een stuk klant-gerichter. Hierover buigen zich inmiddels een paar mensen in een Total Quality-project.
Hierboven heb ik willen aangeven dat zo'n blad tot stand brengen, geen eenvoudige opgave is. Deze ligt immers op de schouders van enkele enthousiaste schrijvers. Meer correspondenten zijn dan ook zeer welkom, want vele handen maken licht werk. Steek uw schrijverscapaciteiten dan ook niet onder de korenmaat: u bent met uw bijdrage over werk, werkomgeving of een interessante hobby in het komende jaar meer dan welkom.
De correspondenten en redacteuren wensen u veel plezier met dit kerstnummer. Ze zijn al weer begonnen met de voorbereiding van de eerste *tijdige* uitgave in 1994.

C. Dubbeldam

Vakantie Curaçao

Afgelopen zomer tijdens onze vakantie op Curaçao zagen we in *Punda* (Willemstad) een schitterende muurschildering van, naar ik aanneem, een Grolsch-liefhebber. Zeker bijzonder omdat er op het eiland een Amstelbrouwerij staat, waar ze bier brouwen uit gedistilleerd zeewater! Maar hier op dit terras schonken ze natuurlijk Grolsch en hier hebben wij dus ook geregeld even gezeten.

Lamkje Jellema

Terugblik

P.P. Snoep.

Het jaar 1993 is alweer bijna om. Het jaar zal ons bijblijven als het jaar met de slechte zomer. Overal lege terrassen en weinig kans om op het balkon of in de tuin te zitten.
We hebben het aan de afzet van onze bieren gemerkt, ook in Engeland en in Duitsland. In Nederland hadden we dit jaar zo graag onze afzet van 1992 overtroffen, maar dat is jammergenoeg niet gelukt. De weergoden waren ons weinig gunstig gezind in Noordwest-Europa.

van de Directie

Het zat er natuurlijk wel een keer in na vier opeenvolgende jaren van vrijwel onafgebroken fraai lente- en zomerweer. Er is een gezegde: 'Alle goede dingen komen in één keer'. Het omgekeerde is: 'Een ongeluk komt zelden alleen'. Behalve de verregende zomer hadden we ook te maken met de recessie maar daarmee vertel ik u natuurlijk niets nieuws.
Gelukkig is er ook veel positiefs te melden. Het ziet er naar uit dat de Nederlandse biermarkt in totaliteit dit jaar circa 5% zal dalen. Desondanks slagen wij er in om bij benadering dezelfde hoeveelheid te verkopen als vorig jaar. Dat betekent dat er een prima prestatie is geleverd. Hiermee wil ik u allen complimenteren.
Op het gebied van produktie is het ISO-9002 certificaat behaald. Onderzoek heeft uitgewezen dat Grolsch op weg is het sterkste biermerk in Nederland te worden. De Stichting Rechtsbescherming Beleggers heeft het jaarverslag van Grolsch N.V. gewaardeerd als beste jaarverslag van alle beursfondsen in ons land.

'…Onderzoek heeft uitgewezen dat Grolsch op weg is het sterkste biermerk in Nederland te worden…'

De Grolsch Horeca Academie is succesvol van start gegaan, een primeur voor Nederland. Ook de nieuw gelanceerde commercials blijken weer goed in de smaak te vallen. In Enschede is Colonne 9 gebouwd, terwijl de produktie normaal moest kunnen doordraaien. Een huzarenstukje van alle betrokkenen.
1993 is dus ook het jaar geweest van uitstekende prestaties, in alle onderdelen van ons bedrijf.
Veel hebben we niet in eigen hand, zoals het weer, de markt of de economie maar eendrachtig zijn we als Grolsch-gemeenschap tot veel in staat. Met dit in gedachten gaan we het nieuwe jaar in.
Graag wil ik u, uw gezins- en familieleden gelukkige kerstdagen en een plezierige jaarswisseling toewensen.

P.P. Snoep

Goed kan altijd beter

J. Troch.

We hebben het tweede jaar Total Quality er bijna opzitten. Velen van u zijn er actief bij betrokken door een training of het waarmaken van voornemens om uw eigen werk te verbeteren. We hebben u op verschillende manieren dagelijks op de noodzaak van kwaliteitsverbetering attent gemaakt. Bij het openen van uw salarisstrook, via leuzen op de borden, artikelen in de Grolsch Kroniek en gesprekken tijdens het werkoverleg. Er zijn al verschillende successen geboekt: een aantal kwaliteitsprojecten is afgerond met goede resultaten. Twee dingen springen daarbij in het oog: de deelnemers in die projecten vertellen enthousiast over hun ervaringen en de gevonden oplossingen zijn grotendeels voortgekomen uit eigen creativiteit. Creativiteit zit in ieder mens en meer dan we denken. De kunst is om dat boven water te krijgen. Door mee te doen aan de projecten blijkt dat te lukken. Want kwaliteitsverbetering is typisch iets om in de praktijk te doen, daar moet niet te veel over worden vergaderd.

Er ligt een nieuw TQ-jaar voor ons. Dat is nu nog geheel blanco, alles is dus nog mogelijk. We gaan door op de ingeslagen weg, omdat we geloven in onze eigen aanpak. Namelijk: het verhogen van de kwaliteit door samen te werken in kleine projectgroepen met een snelle doorlooptijd. Kwaliteitsverbetering schuilt immers vooral in eenvoudige oplossingen, creatieve ingevingen of toepassing van een totaal nieuw idee.

'...Creativiteit zit in ieder mens en meer dan we denken...'

In 1994 moet TQ breed van de grond komen. Dit betekent meer nieuwe projecten met nieuwe deelnemers. Uiteindelijk moeten we allemaal bezig zijn met verbetering van grote of kleine zaken. Via de Grolsch Kroniek zullen we u ook in het nieuwe jaar goed op de hoogte houden van de vorderingen die we met elkaar maken. Laten we in 1994 allemaal voor ogen houden: ***Ik werk bij Grolsch, dus hou ik van kwaliteit!***

J. Troch

Alarmnummers

444 voor Enschede en 555 voor Groenlo

Zoals u ongetwijfeld bekend zal zijn, heeft Grolsch een alarmtelefoonnummer voor melding van brand en/of ongeval:

Alarmnummer voor de Brouwerij in Groenlo is **555**
Alarmnummer voor de Brouwerij en het Hoofdkantoor in Enschede is **444**

Indien zich op een afdeling een calamiteit voordoet, bijvoorbeeld een brand, een ongeval of een situatie waarbij direct gevaar bestaat voor de mens en/of het gebouwencomplex, dan moet u het bovenstaande nummer draaien of toetsen.
U krijgt dan rechtstreeks de afdeling Bewaking c.q. portiers aan de lijn, die u dan een aantal vragen stelt omtrent de aard en omvang van de calamiteit, de plaats van de calamiteit, de situatie ter plekke en het telefoonnummer waar u te bereiken bent. Uiteraard is het van belang dat u de informatie zo goed mogelijk doorgeeft, zodat de bewaking de noodzakelijke maatregelen in gang kan zetten. Belangrijk is ook dat u probeert zo rustig mogelijk te blijven en het overzicht te bewaren om de veiligheid van uzelf en uw collega's te waarborgen.

Afdeling Personeel & Organisatie

Alarmnummers

Marketing, thuisverbruik, horeca, drankenhandels en de DON, ze zijn allen in 1993 zeer actief geweest. In deze Grolsch Kroniek brengen wij u weer een hele reeks informatie over deze commerciële activiteiten. U leest over:

Nieuws van Commercie

- De sterkte van ons merk
- Grolsch en de Nederlandse Filmdagen
- De ontvangst van onze klanten op de ANUGA in Keulen
- De nieuwe rol van de vertegenwoordiger thuisverbruik
- Het Bokbierfestival in Groenlo en nog veel meer over Bokbier
- De fantastische voetbalwedstrijd met de DON-agenten

- De Grolsch-CD
- De 'nieuwe' Graafschap in Doetinchem
- En zoals altijd vindt u een overzicht van een aantal nieuwe horecabedrijven.

Uiteraard hadden wij nog veel meer kunnen vertellen. Commercie Nederland kan makkelijk elke maand een volledige Grolsch Kroniek vullen. Die vele activiteiten moeten ervoor zorgen dat wij met z'n allen, voortbouwend op de kracht van ons merk, 1994 tot een goed jaar maken.

J. Troch

Grolsch lijkt het sterkste biermerk van Nederland te worden

Dit is de uitkomst van een groot onderzoek dat gepubliceerd is in het reclame- en marketingvakblad NieuwsTribune van 23 september. Dit onderzoek heet *De merkentribune*. Het is een activiteit van NieuwsTribune in samenwerking met het Nipo en het Nima Merkgenootschap.
Uit onze eigen jaarlijkse marktonderzoeken weten wij al lang dat Grolsch het sterkste biermerk is. Maar het is een goede zaak wanneer anderen het met ons eens zijn.

'...Dit is heel erg mooi nieuws waar iedereen trots op kan zijn...'

Enkele uitkomsten uit het onderzoek:

- Grolsch profiteert van een lange-adem-strategie die continu wordt bijgestuurd met handhaving van hetzelfde thema. Dat kunnen wij beamen. De *Op een dag...*-campagne loopt nu alweer bijna zeven jaar. Het thema is voortdurend hetzelfde. Voorbeelden van bijsturen zijn:
  - We hebben de campagne wat minder individu-gericht willen maken door in de commercial *Kunstschilder* de hoofdpersoon contact te laten maken met een ander.
  - In de laatste commercial *Minibar* hebben we duidelijk willen maken dat bewust juist voor Grolsch als bier wordt gekozen: in de Minibar van het hotel is geen bier en zeker geen Grolsch. Daarom belt de vrouwelijke hoofdpersoon met de room-service, omdat ze Grolsch wil hebben. In de andere commercials werd die keuze meestal gesuggereerd doordat uit de unieke beugelfles werd gedronken.
- Op 'consumentenvoorkeur' scoort Grolsch het allerhoogst.
- Grolsch is actief op het gebied van produktdifferentiatie, d.w.z. het introduceren van Meibok en Grolsch Special Malt.
- In de Grolsch commercials wordt benadrukt dat er goed bier wordt gebrouwen.
- Grolsch scoort zowel op prijs-kwaliteit-verhouding als op pure kwaliteit heel hoog.
- Het merk heeft een zeer sjieke uitstraling.

Dit is heel erg mooi nieuws waar iedereen trots op kan zijn. Het is het resultaat van de gezamenlijke inspanning van alle Grolsch-medewerkers.
Uit het onderzoek in NieuwsTribune blijkt ook dat een aantal kleine merken in opmars is. Toch hoeven we daar niet bang voor te zijn. We mogen niet verslappen en moeten kwaliteit hoog in het vaandel blijven houden.
Met Grolsch hebben we een prachtig merk en met gemotiveerd onderhoud wordt het alleen maar sterker.

P. van Sprang

‘Wat kunnen wij doen aan het rendement van uw biervak’

De handelsreiziger heeft plaats gemaakt voor de vakman met oog voor alle aspecten op detailhandelsniveau: de vertegenwoordiger thuisverbruik. Hij of zij let op de margeberekening van produkt- en produktgroep, adviseert bij de schapindeling op basis van afzetverhoudingen, berekent kosten en opbrengsten en schat de behoefte van de consumenten in de lokale markt in. Dat vergt een heel andere aanpak dan de handelsreiziger van vroeger die toevallig even in de buurt was en komt informeren naar de gang van zaken.
Heel belangrijk in de nieuwe taakopvatting is de informatie-uitwisseling van hoofdkantoor met de buitendienst. Juist in dit tijdperk, waarin communicatie en slagvaardigheid zijn verheven tot management-idealen is het echter de kunst niet te verzanden in bureaucratie en formele regels.

Thuisverbruik

Maar niet alles is veranderd, er zijn nog steeds taken van die traditionele handelsreiziger die ook bij het dagelijkse werk van onze moderne vertegenwoordiger horen: orders noteren, displays verzorgen en het plaatsen van reclame-materiaal. Deze klassieke taken vormen nog altijd de basis van het zien-is-kopen en daarom zijn ze niet weg te denken uit verkoopland.
Ook de ervaringen van de nieuwe vertegenwoordiger hebben wel wat weg van de avonturen van de handelsreziger. De detaillist scheept ons af met ‘mijn schap is niet van elastiek’, ‘ik heb geen tijd’ en nog veel meer inkoperstactiek.

‘…Succesvol opereren is vooral nuchter verstand en hard werken…’

Of hij creëert speciale vertegenwoordigersdagen waarop hij de buitendiensten van fabrikanten wenst te ontvangen. Offertedagen worden deze genoemd en in onze agenda’s nemen ze net als de paas-, pinkster- en kerstdagen een speciale plaats in. Alsof het elke dag feest is.

Ver voordat een stokoude, bebaarde en financieel onafhankelijke grijsaard met z’n witte paard de daken van onze woningen onveilig maakt, is levensmiddelenland in de ban van strooigoed, chocoladeletters en kerstballen. Tot na de jaarwisseling is vertegenwoordigersbezoek ongewenst, maar juist nu laten wij niet met ons spotten. Weg met de flexibiliteit en leve de vasthoudendheid. En zelfs als het dan niet lukt, is er altijd nog de tactische terugtocht met als ultieme doel het varkentje in het nieuwe jaar eens goed te wassen. Voorwaar een vak met uitdaging voor commerciële mensen die de van negen-tot-vijf-mentaliteit ontstijgt. Succesvol opereren is vooral nuchter verstand en hard werken.

De Buitendienst Thuisverbruik bestaat inmiddels uit zestien mensen die in hun rayon verantwoordelijk zijn voor de commerciële afspraken op detaillistenniveau. De samenwerking met de accountmanagers is uiterst belangrijk, omdat de grote organisaties op formule-niveau *(C1000, Super, Albert Heijn)* de inplanning van tal van activiteiten verzorgen.

‘…Tot na de jaarwisseling is vertegenwoordigersbezoek ongewenst, maar juist nu laten wij niet met ons spotten…’

Dit vraagt om een nauwgezette uitvoering en informatie. Naast de bezoeken aan supermarkten worden ook de slijters, campings en de drankenhandels bezocht.
Het resultaat van de buitendienstinspanningen met seizoensprodukten als bokbier, meibok en blikbier straalt direct af op de uiteindelijke ondernemingsomzet, want voldoende kratten als inladingsorder en een goede verkrijgbaarheid zijn absolute voorwaarden. Je moet dus tegen enige werkdruk kunnen, want uiteindelijk is dit resultaat je eigen verantwoordelijkheid.

‘De schoorsteen moet roken’, zou *H. Koehorst* zeggen, er moet geproduceerd worden. En wie durft hem tegen te spreken, vijfentwintig jaar ervaring spreken je dan toe. Maar het gaat zoals in veel dingen om de nuancering. Die schoorsteen moet niet voor niets roken. Steeds meer moeten wij investeren in activiteiten, mensen en middelen om de produktie ook af te zetten.

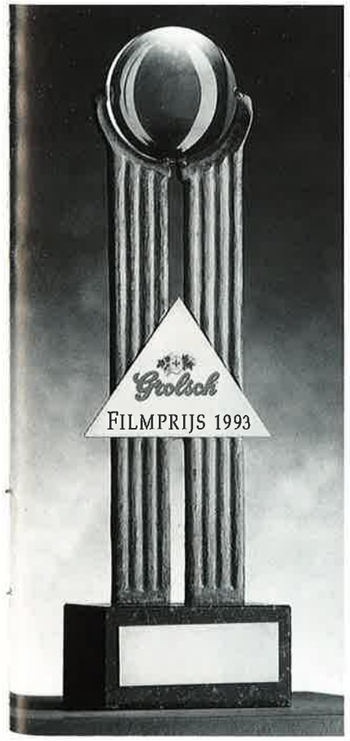
J.W. Webbink, Fieldmanager

Grolsch en de Nederlandse Filmdagen

Vrijdag 2 oktober vond de Gala-avond van de Nederlandse Filmdagen plaats in de Stadsschouwburg in Utrecht. Tijdens dit gala werd voor de tweede maal de Grolsch-Filmprijs uitgereikt. Tevens werden op deze avond de Gouden Kalveren – de Nederlandse Oscar – bekend gemaakt.

Film

De Grolsch-prijs bestaat uit een trofee en een bedrag van f 20.000,–. Het is een aanmoedigingsprijs voor jong aanstormend talent op filmgebied. Een onafhankelijke jury beslist wie de prijs in ontvangst mag nemen. Deze jury bestond dit jaar uit: filmproducent *Matthijs van Heijningen,* tevens juryvoorzitter, actrice *Monique van de Ven,* acteur *Thom Hoffman,* filmjournalist *Peter van Bueren* en filmdistributeur *Max van Praag.*
De Grolsch-Filmprijs is dit jaar naar de filmmakers *Dick Tuinder* en *Stijn van Santen* gegaan.
De Grolsch-prijs vormt een goede aanvulling op de diverse andere activiteiten die Grolsch op het gebied van film ontplooit. Grolsch en film passen goed bij elkaar. Dat was vroeger al zo, getuige de fantastische door *Paul Huf* geproduceerde Vakmanschap is Meesterschap-reclamefilms. In één van deze reclamefilms speelde de toen nog jonge en nu wereldberoemde filmregisseur *Paul Verhoeven* de hoofdrol.
Ook nu is het leggen van verband tussen Grolsch en film een goede strategie. Een recent marktonderzoek toonde aan, dat onder het bioscooppubliek in Nederland – een zeer interessante doelgroep – Grolsch onder andere populairder is en meer gedronken wordt dan het landelijk gemiddelde. Dit is vooral het gevolg van de vele activiteiten die Grolsch richting film ontplooit. Zo heeft Grolsch een exclusieve leveringsovereenkomst en een sponsorcontract met de MGM-bioscopen. Deze 18 bioscopen met in totaal 45 zalen in de randstad nemen ongeveer 40% van al het bioscoopbezoek voor hun rekening.
Bovendien is Grolsch hoofdsponsor van de Nederlandse Filmdagen. Dit is een jaarlijks terugkerend filmfestival in Utrecht.

De trofee behorend bij de Grolsch Filmprijs 1993.

De winnaars *Dick Tuinder* en *Stijn van Santen* nemen het applaus van de zaal in ontvangst na de uitreiking van de Grolsch Filmprijs door *P. van Sprang.*

Daarnaast is Grolsch hoofdsponsor van het Nederlands Filmmuseum. Dit museum bevindt zich in het schitterende Vondelparkpaviljoen in Amsterdam.

‘…Grolsch en film passen goed bij elkaar…’

Uiteraard wordt in het binnen dit parkpaviljoen gelegen *Café Vertigo* Grolsch getapt. Grolsch is hiermee aanwezig op het mooiste terras van Amsterdam. Het fenomeen Grolsch MasterMovie (de betere films op televisie) heeft in de loop van de afgelopen jaren hoge bekendheid verkregen.
Grolsch en film hebben veel met elkaar gemeen.

N. Pauli

ANUGA

Van 9 tot en met 14 oktober is in Keulen de ANUGA (Allgemeine Nahrungs und Genossmitteln Ausstellung) gehouden. Deze beurs voor voedings- en genotmiddelen in de Kölner Messe beslaat maar liefst 260.000 m². Uit 90 verschillende landen bieden meer dan 6.000 bedrijven hun produkten aan. De ANUGA is met meer dan één miljoen bezoekers één van de grootste manifestaties ter wereld.

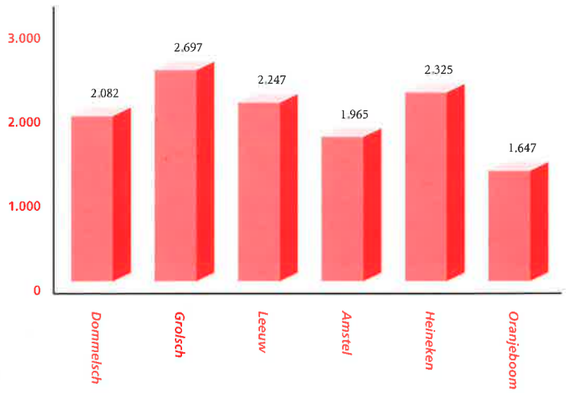

De afdeling thuisverbruik heeft deze gelegenheid aangegrepen om onze belangrijkste Nederlandse afnemers in Keulen te ontvangen. In de Küppers-brouwerij mocht *Jos van den Hoven* met zijn account-managers ruim 40 van onze directe klanten begroeten.
Tijdens het avonddiner zijn de contacten verstevigd en zaken gedaan. De heer *J. Troch* onderstreepte in een boeiend betoog nog eens de kwaliteit van ons merk. Bij kwaliteit staat onder meer respect voor onze afnemers centraal.
De ontvangst in Keulen getuigde hiervan.

Bokbierbokaal voor Grolsch

In aanwezigheid van een groot aantal mensen uit de wereld van de brouwerij, zowel inspekteurs als direktieleden, vond op dinsdagavond 26 oktober de uitreiking plaats van de bokbierbokaal. De uitreiking van deze bokaal geschiedde door *Dick Wildeman*, het biermens van Nederland.

Voor de uitreiking plaats zou vinden werd er nog een blindproeverij gehouden.Van iedere brouwerij moest één afgevaardigde uit de zes verschillende bokbieren de juiste herkennen.
Deze practical joke was bedoeld als tegenhanger van de biertapwedstrijden waar horecamensen zich in de zenuwen werken en de aanwezigen uit de brouwerij de toeschouwers zijn. Het was nu eens een keer andersom, en het bleek geen gemakkelijke opgave.

D. Wildeman overhandigt de bokbierbokaal aan *Rob Snel*, hoofd Verkoop Horeca.

De heren kregen het enigszins benauwd en menig zweetdruppeltje verscheen, want dit was voor hun een niet voor te bereiden aktie.
Na deze proeve van bekwaamheid werd de winnaar van de bokbierbokaal bekend gemaakt. Op een overtuigende eerste plaats eindigde het Bokbier van Grolsch. Om met onze eigen slogan te spreken: 'Grolsch bokbier kent zijn tijd'. 'De brouwerij wordt gewaardeerd voor de wijze waarop er aandacht geschonken wordt aan dit Nederlandse speciaalbier door z'n promotie en z'n constante, herkenbare, populaire smaak', aldus de heer Wildeman.
De uiteindelijke winnaar van deze aktie is bierdrinkend Nederland. Door alle aandacht voor dit Nederlandse speciaalbier kan gesproken worden van een succesvolle avond.

Robert Levöleger

Hotel Restaurant 'De Wilmersberg'

De Lutte

Hotel Restaurant *De Wilmersberg.*

Landgoed het Nije Hus in De Lutte werd begin 1992 aangekocht door een cateringrelatie van Grolsch, te weten *Stifo Party Service* uit Oldenzaal. Na een ingrijpende verbouwing werd het geheel omgetoverd tot een prachtig Hotel-Restaurant genaamd landgoed De Wilmersberg. Daarin is Stifo Party Service ondergebracht.

Landgoed De Wilmersberg, genoemd naar het van oudsher gelijknamige grondgebied, ligt op de uitlopers van de Twentse heuvelrug. Het landgoed uit de jaren twintig behoorde toe aan de bekende Twentse textielfabrikant *Blijdenstein*. Het is circa 11 hectaren groot en ligt temidden van een ruim 1.000 hectaren groot natuur-, bos- en landbouwgebied. De prachtig aangelegde rozentuinen, rhododendrons, vijvers en eeuwenoude bomen creëren een ambiance waarin sfeervolle tijden herleven.
Landgoed De Wilmersberg beschikt momenteel over een hotel met 28 tweepersoons kamers en 4 éénpersoons kamers. Het hotel krijgt nu al een forse uitbreiding, te weten 51 nieuwe hotelkamers en een overdekt zwembad met voorzieninningen zoals sauna en solarium. In 1994 begint men met de bouw, zodat de uitbreiding in de tweede helft van 1995 geopend kan worden. Het à la carte-restaurant met aangrenzende salons biedt aan ruim 250 personen de gelegenheid om te dineren. In de sfeervolle en karakteristieke lounge met een nog authentieke open haard kunt u van een aperitief genieten.
Tijdens de feestdagen zijn er bij De Wilmersberg speciale arrangementen, te weten: concerten, dinerdansants, high-tea, thema-avonden, kookcursussen, culinaire weekends, wijnproeverijen, bridge-arrangementen, golfweekends en fiets- en wandeltochten.
In landgoed De Wilmersberg worden al onze bieren, zowel in fles als op fust verkocht. Kortom, beslist de moeite waard om dit prachtige bedrijf met een bezoek te vereren, al is het alleen al om naast een goed glas Grolsch bier te genieten van de rustige omgeving en de prachtig aangelegde tuinen.

Johann Langkamp

Verslag Bokbierpresentatie 1993

DON-lid Willie Robben bv

Het bokbier van Grolsch in een smaakvol decor.

**Maandag 4 oktober was het weer zover, heel Nederland werd overspoeld met Bokbier. In Midden-Brabant op een Grolsch-eigen-wijze. De firma *Willie Robben bv* hield al weer de vierde bokbierpresentatie. Alle vaste en potentiële relaties waren uitgenodigd. Ruim 150 mensen kwamen het Grolsch bokbier proeven in Herberg 't Centrum te Cromvoirt. Eén van de zalen van Herberg 't Centrum was omgetoverd tot een waar bokbierdecor; herfstbladeren op de grond en een stilleven compleet met een levensgrote bok. Het geheel werd opgeluisterd door een muzikaal trio. De laatste twijfelaars bestelden alsnog Grolsch Bokbier.
Het is een geslaagde middag geworden. Officieel was het om 18.00 uur afgelopen, maar zeker 30 mensen hebben nog doorgeproefd tot het cafe om 01.00 uur dichtging.**

Erwin de Wit

Het eerste bokbierfestival in Groenlo

‘Over enkele jaren zal het Oktoberfest in München verbleken bij dit feest.’

**Deze historische woorden sprak *Peter Cuyper* op 4 oktober tijdens het eerste bokbierfestival in Groenlo.
De eerste Grolsche gildemeester (1676) had een avondje vrijaf genomen en was daarvoor uit zijn graf opgestaan.
Samen met burgemeester *Van Zon* van Groenlo was hij de eregast op dit door de Groenlose horecavereniging georganiseerde evenement.**

De avond begon met een officieel gedeelte bij restaurant *De Klocke* onder de rook van onze brouwerij in Groenlo. Onder het oog van enkele vertegenwoordigers van de brouwerij en vele genodigden dronk mevrouw *Van Zon* het eerste roodbruine gerstenat. ‘Ik heb het nog nooit gedronken, maar ik vind het bijzonder lekker’, was haar commentaar. Daarna reed zij samen met Peter Cuyper, in diens vervoermiddel – paard en koets met koetsier – naar de Markt in Grolle. Hier hadden zich reeds vijf dweilorkesten verzameld. Deze warmden het publiek op voor een opwindende avond. Peter Cuyper hield een korte maar zeer krachtige toespraak, waarna het de beurt was aan de burgemeester voor de openingshandeling.

‘De vader van Groenlo’, *Henny H.*, laat enkele leken de koelinstallatie in het geboortehuis van *Peter C.* zien. Een prachtige shot: onze nieuwe fusten in deze authentieke omgeving.

‘…Ik heb het nog nooit gedronken, maar ik vind het bijzonder lekker…’

De moeder van Groenlo, zoals Cuyper haar noemde, mocht met een flinke hamerslag het festijn openschieten met een kanon. Met de mededeling dat het eerste fustje bokbier in elk café aangeboden werd door de Grolsche Bierbrouwerij, gingen de bokbierliefhebbers richting de plaatselijke horeca. De dweilorkesten bezochten alle café’s om de proeverij muzikaal kracht bij te zetten. De *Peter Cuyper Band* van Grolsch had zijn intrek genomen in het geboortehuis van onze eerste brouwer: *De Lange Gang*.

De privé koetsier van *Peter Cuyper* had zijn koets stijlvol aangekleed.

Een legendarisch ontmoeting tussen *Peter Cuyper* en *Henk Johannink*, productmanager speciaalbieren.
Peter was zeer onder de indruk van de prachtige promotiematerialen, die onder supervisie van Henk dit jaar voor bokbier zijn ontwikkeld.
Henk maakte Peter een compliment voor zijn jeugdige en energieke uitstraling, daaraan toevoegend, dat hij Peter verrassend veel op *Herman O.* te G. vond lijken.

Tom Rooks, één van de organisatoren, heeft te kennen gegeven dat het festival zeker een vervolg zal krijgen.
Het eerste bokbier proeven wordt zo een traditie in Groenlo. Ik raad een ieder dit evenement volgend jaar van harte aan: een gezellige, vrolijke avond rond een heerlijk bokbiertje!

Robert Wiggers

P.S. Hoe Peter Cuyper ’s nachts weer thuis is gekomen, weet niemand.

Enkele bezoekers probeerden de muzikanten te slim af te zijn, door met stille trom te vertrekken.

De eerste stenen van Drankenhandel De Graafschap in Doetinchem

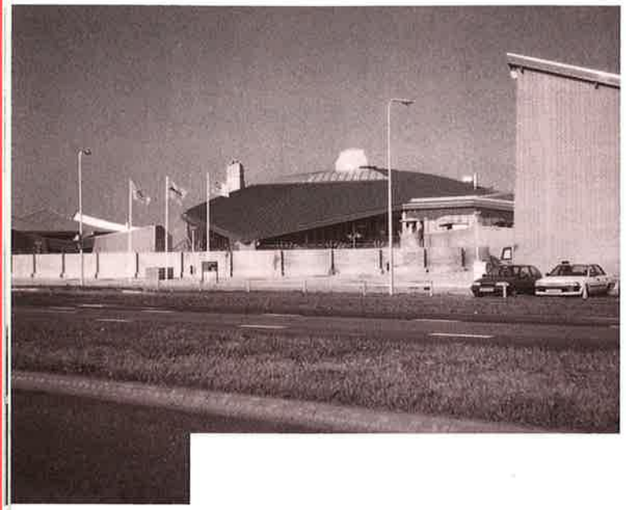
Schrikt u niet… schijn bedriegt. Op de foto staat niet een bijklussende manager van de nieuw te bouwen drankenhandel *De Graafschap*, maar een symbolische eerste aanzet van de bouw.

Zoals u wellicht zult weten komt er in januari 1994 een fusie tussen de Drankenhandels *de Oude Rijn*, *De Graafschap* en *Eykelenkamp* (Nijmegen). Er wordt een nieuw pand gebouwd in Doetinchem vanwaar de distributie zal plaats vinden. In de nieuwe drankenhandel werken straks 25 personen. De algemene leiding komt in handen van *H. Jansen*, terwijl *B. Beekman* het logistieke gedeelte voor zijn rekening neemt. Het verzorgingsgebied van deze drankenhandel gaat vanuit de Achterhoek naar Zevenaar, Arnhem, Wageningen, de Betuwe en Nijmegen.
We zullen u op de hoogte houden van de komende ontwikkelingen van de nieuwbouw.

Willem Hovinga

Nieuwe horeca

De Scheg Deventer

Voor het waarom van *De Scheg* moeten we terug naar het begin van de jaren tachtig. Toen werd duidelijk dat de stad Deventer te kampen had met sterk verouderde sport-accomodaties, en dat de voorzieningen om sport in Deventer te beoefenen op een zeer laag peil stonden. Toen bleek dat het renoveren van de bestaande ijsbaan en overdekt zwembad te kostbaar zouden zijn, en er toch behoefte bestond aan een derde sporthal, onstond het idee om alle sportaccomodaties onder één dak te brengen.

Zo werd besloten een multi-functioneel sportcomplex te bouwen in de Deventer stadswijk *Colmschate*. Het stuk braakliggend terrein waar de eerste paal de grond in werd geheid, droeg de naam *De Scheg*.
Anno 1993 staat hier een golvend landschap van daken en muren waarin enorm veel sport-disciplines beoefend kunnen worden. Het uitstekend bereikbare sport- en recreatiecentrum De Scheg bevat een half-overdekte 400 meter kunstijsbaan, die plaats biedt aan zo'n 6.000 mensen. Buiten het schaatsseizoen wordt de ijsbaan gebruikt als stadion voor talrijke evenementen zoals tentoonstellingen, beurzen en autoshows. In het oog springend is de koepelvorm in het midden van het complex, waaronder een subtropisch zwemparadijs huist. Het derde gedeelte van De Scheg bestaat uit een enorme sporthal met een hoogte van maar liefst negen meter, die volledig is uitgerust voor het houden van internationale wedstrijden.

'...In het oog springend is de koepelvorm in het midden van het complex...'

Met behulp van duidelijke wegwijzers wordt de Scheg-bezoeker geleid naar een squash-hal met zes banen, een professioneel uitgeruste fitness-ruimte, een sauna met stoombad, ballet- en judozalen, twee tennishallen met ieder twee banen, solariumcabines, vergader- en feestzalen, kantoren en uitgebreide horeca-voorzieningen.
Het bistro-gedeelte van De Scheg ligt pal boven de kruidenbaden in het subtropisch zwemparadijs.
In een stijlvolle entourage met bruine tafels en rood velours stoelen, biedt het restaurant plaats aan circa 380 mensen. Door middel van schuifwanden is het mogelijk verschillende afgesloten zalen te creëren, geschikt voor vergaderingen, recepties, feesten, personeelsavonden of een kinderpartijtje.
Opvallend is de uitgebreide bierkaart aan de bar.
De bezoeker kan zich hier nestelen achter een Grolsch-pilsner, Amber, Special Malt, of een Abdij Grimbergen van de tap.
De officiële opening van dit fantastische sport- en recreatiecentrum vond plaats op 8 oktober.

Alex Evenhuis

De Zwaan Swalmen

In het midden-Limburgse plaatsje Swalmen ligt een van de oudste, zo niet de oudste, horecagelegenheid van Nederland. Uit historische stukken blijkt dat café *De Zwaan* in het jaar 1700 haar poorten voor de gasten opende. Sinds die tijd is hier doorlopend bier geschonken.
Momenteel is de huidige uitbater de heer *Mouwens* druk-doende de bij de zaak behorende zaal te verbouwen. Dit is echter niet de laatste verandering die er plaats vindt.
Vanaf 26 februari 1994 zal in café De Zwaan Grolsch geschonken worden. Mocht u in de buurt zijn dan kan ik u alleszins een bezoek aan deze wonderschone zaak aanraden.

Henk Hermans

Numans Den Haag

Op 15 oktober opende café restaurant *Numans* haar deuren aan de Annastraat te Den Haag. Een bijzonder trendy café restaurant. Uitgevoerd in de kleuren rood, blauw en naturel. Naast een niet al te grote kaart met eenheidsprijzen is het goed toeven in de gezellige bar. De barkeeper, een rasechte Hagenaar, weet zijn gasten fantastisch te onderhouden. Een 3-kraans biertap-installatie met Grolsch Pilsner, Amber en Dentergems op de tap.
De eigenaar, ook een rasechte Hagenaar, voorheen marketing manager nu horeca-ondernemer, weet zijn gasten niet alleen het juiste menu te adviseren maar uiteraard ook een goed getapt Grolsch pilsje. Het adres is Annastraat 11 in het hartje centrum Den Haag.

Bas Seldenrijk

Oibibio Amsterdam

Op 1 november heeft *Oibibio* in Amsterdam haar deuren geopend voor het publiek. In dit multi-functionele ontspanningscentrum kun je als bezoeker vele kanten op. Het oude hotelgebouw aan de Prins Hendrikkade 20, schuin tegenover het Centraal Station, is geheel gerestaureerd en van binnen door een architekt opnieuw ontworpen. Bij de wederopbouw is veel met natuurlijke materialen gewerkt. Alle wanden zijn voorzien van een laag leem. Kleurstellingen zijn gecombineerd met veel aardetinten. Het centrum bevat een schitterend café, een zeer exclusief vegetarisch restaurant, een theesalon, een sauna, een congresruimte, een boekenwinkel, een wereldwinkel en een cursusruimte.
Bij Oibibio kun je, naast het drinken van een goed glas Grolsch-bier, jezelf opnieuw ontdekken met bijvoorbeeld een cursus creatief schrijven.

'...Een toegevoegde waarde aan het gehaaste leven van alle dag...'

Er is een informatiebalie waar je geïnformeerd wordt over verschillende vormen van yoga of andere meditatie oefeningen. Kortom, het gehele complex biedt een toegevoegde waarde aan het gehaaste leven van alle dag, met als uitgangspunt: tot jezelf en tot rust komen. Initiatiefnemers *R.J. Heijn* en *H. Wind* hebben in dit nu al spraakmakende bedrijf een jongensdroom waargemaakt. Onder het motto: 'Op een dag... zult gij genieten' is het absoluut de moeite waard meer over Oibibio te ontdekken.

Peter Bennen

Onder de Hoge Dennen Witteveen

Een vermaakcentrum waar gezelligheid verzekerd is. Bij dit café-restaurant-zalencentrum is van alles te doen. U kunt er midgetgolfen, vlaamse spelen doen, ijsstokschieten, kegelen, klootschieten, deelnemen aan droppings en holebiljart. U kunt in *Onder de Hoge Dennen* uitstekend terecht voor bruiloften, vergaderingen of personeelsfeesten, maar u kunt er ook barbecuen, steengrillen, dineren en kleine snacks verkrijgen.
Café-restaurant-zalencentrum Onder de Hoge Dennen is gelegen in Witteveen, tussen Emmen en Beilen. Wij hebben deze klant onder andere verworven omdat wij duidelijk hebben gemaakt dat onze concurrent geen kabouters in zijn unieke spoelmachine heeft zitten. Bij het systeem van de concurrent blijft tapwacht toch nodig. Ook met een hogere korting heeft hij het niet meer kunnen redden. Gevolg: een nieuwe relatie voor Grolsch!

Nico Wandelee

Café O'Casey's Den Haag

Op 17 september opende café *O'Casey's* haar deuren aan het Haagse Noordeinde. Zoals de naam doet vermoeden zijn de eigenaren van Ierse afkomst. Het etablissement bevindt zich op een toplokatie, naast het Paleis Noordeinde, de residentie van Hare Majesteit Koningin Beatrix! Op de begane grond vinden wij een ruimte van ongeveer 160 m², op de eerste verdieping een ruimte van 130 m² en op de tweede verdieping een ruimte voor kantoren en het Iers Cultureel Centrum. Met een totaal van 16 tappunten stromen hier Grolsch Pilsner, Amber, Bokbier, Guinness, Kilkenny, Cider en Dentergems door de kranen!
Mocht u in de buurt van Den Haag zijn ga dan zeker een kijkje nemen aan het Noordeinde 140. U waant zicht dan niet alleen in Ierland maar u bent ook in een echt biercafé!

Bas Seldenrijk

De Schelvenaer Krimpen aan de IJssel

De officiële opening heeft plaatsgevonden op 14 oktober. Een in oude stijl gebouwde molen met twee grote ruimtes. De totale nieuwbouw is gerealiseerd door Bouwbedrijf *Adriaan van Erk bv* te Bergambacht. Deze bouwmaatschappij is tevens de eigenaar van dit schitterende object.
Langs de IJssel met een jachthaven vol met oude boten is deze lokatie vooral in de avond een lust voor het Grolsch-oog!
Een prachtige bar gebouwd in de molen met een buitenmodel lekblad en een 3-kraans biertapinstallatie, met op fust: Grolsch Pilsner, Amber en Dentergems. Naast alleen een gezellig avondje uit, kunt u hier ook samen met een klein of groot gezelschap uw feestavond doorbrengen.
De gastheer *Ben Overbeke* staat voor u klaar. U kunt café restaurant De Schelvenaer vinden aan de Korenmolen 1 op de IJsseldijk in Krimpen.

Bas Seldenrijk

De heren *Diepemaat* en *Jannink* ontvangen van de heer *Payens* een aparte stempel op hun oorkonde.

Oorkonde-dag

van het IdeeënCentrum bij Grolsch Enschede

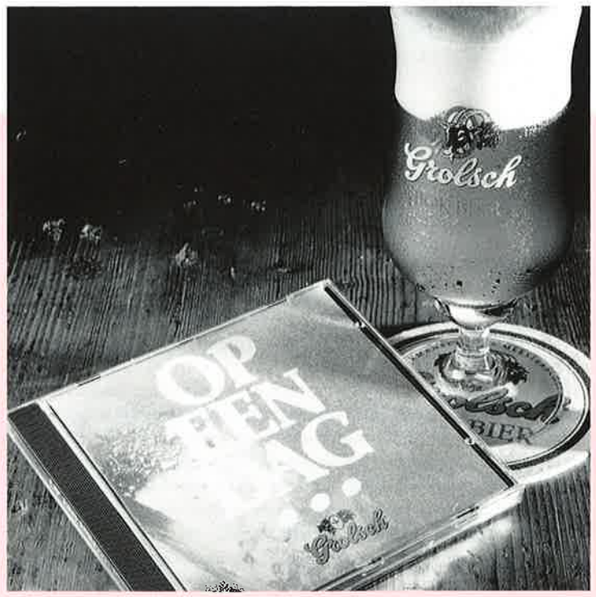
Ook Grolsch viel in de prijzen

Het Ideeëncentrum uit Rotterdam organiseert elk jaar een zogeheten *Oorkondedag,* waarop een groot aantal ideeën-indieners een oorkonde krijgen overhandigd. Tevens wordt uit een 7-tal regio's, waarin Nederland is verdeeld, een regionale winnaar aangewezen. Dit jaar had Grolsch aangeboden om als gastheer op te treden van het Ideeëncentrum. Aldus gebeurde op donderdag 21 oktober. Alle oorkonde-ontvangers waren met hun delegatie naar onze brouwerij gekomen. Gastspreker op deze

'…Zeven regio-winnaars onderscheiden…'

ochtend was *R.J.M. Payens,* oud-directeur van NEDAP uit Groenlo, tevens bestuursvoorzitter van het Innovatiecentrum N&O Gelderland. Na zijn stimulerende speech werden de zeven regio-winnaars onderscheiden. In de regio Oost-Nederland viel deze onderscheiding aan *M.S. Diepemaat* en *G.J.H. Jannink* van Grolsch. Zij hadden indertijd een idee ingediend om de afsluitklep van de afvulcilinder van de koolzuurpatronen zodanig te veranderen, dat het afvullen van onze party-fusten efficiënter en eenvoudiger en dus beter kan plaatsvinden.

Grolschigheden

De Grolsch CD is uit

**Goed nieuws voor duizenden van onze consumenten en alle Grolsch-medewerkers. De Grolsch-muziek die zo vaak te horen is in de bioscoop, op televisie of radio is vanaf deze maand reeds verkrijgbaar op compact disc.
In de maand november is er een Bokbier-actie gehouden in de Grolsch-Horeca. Op woensdag 22, donderdag 23 en vrijdag 24 december zal de Grolsch-CD gedurende de lunchpauzes in de kantines van Enschede en Groenlo ter verkoop worden aangeboden. Dit gebeurt tegen een sterk verlaagde prijs van f 5,–.
Voor iedere Grolsch-medewerker ligt er dan één klaar. Op deze wijze kan een ieder tijdens de kerstdagen van 1993 genieten van een fijn stuk muziek. De CD komt het best tot zijn recht met een glas bier in de rechterhand…
We hebben de CD ontwikkeld omdat er al jaren grote vraag naar was. Bovendien kunnen we interessante handels- en consumentenacties rond de CD ontwikkelen.
De opzet van de CD is uniek. Het is een CD met 60 minuten non-stop muziek. Van de 19 songs zijn er 8 van de Grolsch-commercials. Er staan ook nog 9 nummers op van bekende Jazz-artiesten zoals *Paul Desmond* met 'MASH', *Toots Thielemans* met 'Bluesette', *Miles Davis* met 'Round Midnight' en *Duke Ellington* met 'Body and Soul'. Het non-stop-muziek effect wordt verkregen door het London Studio Orchestra o.l.v. *Dick Bakker,* dat de Grolsch-muziek op zeer muzikale wijze aan die bekende jazz-nummers verbindt. Dick Bakker heeft er zeer veel werk van gemaakt en het verheugt ons dan ook dat deze leider van het Metropool Orkest zich zo vol overgave op het project 'Grolsch-CD' gestort heeft. Kortom de Grolsch-CD is een echte aanwinst en zal nog jaren een veelgevraagd reclame-artikel zijn.**

H.J.P. de Mari

Muziek

Café *Stapper.*

Grolsch in Alkmaar

Afgelopen maanden zijn er in Alkmaar een aantal aanzienlijke successen geboekt. Geïnspireerd door het slechte weer is de inspecteur ter plaatse met de drankengroothandel *H. Smit* ook gedurende de zomermaanden onverdroten doorgegaan met hun missie van Alkmaar een Grolsch-stad te maken en ik kan u met vreugde melden dat het er op begint te lijken. De volgende aanwinsten kunnen wij noteren:

Café Stapper

Onze parel in Alkmaar is vanaf het weekeinde van 24 en 25 september Café *Stapper* op de Platte Stenen Brug. Tegelijk met het Jazz Festival in Alkmaar heeft dit weekeinde voor het eerst het Grolsch bier rijkelijk door de kranen gestroomd. De Platte Stenen Brug is met het Waagplein (met ons café *Memphis*) het belangrijkste horeca concentratiegebied. Hier zijn zo'n twaalf prachtige café's gevestigd, waar elke zichzelf respecterende brouwerij wel aan wil leveren. De eerste reacties van zowel de klanten als zelfs de collegae caféhouders op de Brug zijn enthousiast zodat Café Stapper (wat een prachtnaam voor een café) qua omzet alleen nog maar kan groeien ten opzichte van de huidige 20 vaten per week.
Het eerste contact werd overigens gelegd op de Horecava door de exploitant *Fred van Engelen* zelf. Dat geeft nog eens aan hoe alert wij tijdens beurzen moeten zijn.

Café Het Kooltuintje

In vroeger jaren was dit één van de beste cafés van Alkmaar (stamcafé van *Gerard Joling,* dus niet *Bennie Jolink*) maar is mede door de vele exploitantenwisselingen aardig in het slop geraakt. Sinds een half jaar wordt de zaak nu gedreven door een jonge enthousiaste ondernemer: *Mark Welling.*

Langzaam maar zeker krijgt hij de loop er weer in en komt zodoende weer in aanmerking de Grolsch-lichtbak boven de gevel te mogen hangen (dat gebeurt niet zomaar, daar moet je wel wat voor doen!) *Het Kooltuintje* is prachtig gelegen aan een grachtje pal achter het Waagplein (Kaasmarkt) zonder (auto)verkeer voor de deur. Mede gezien onze leveranties aan de studentensociëteit heeft hij het vooral tijdens de introductiedagen van de Hogeschool bijzonder druk gehad. Wellicht komt hier wel een mooi studentencafé tot bloei.

Ronald Schmitz

Café *Het Kooltuintje.*

Alle winnaars en winnaressen kregen persoonlijk hun prijs uitgereikt en werden meteen op de foto gezet.

Grote blijdschap met de gewonnen koelkast.

De klassiekers van Grolsch (slot)

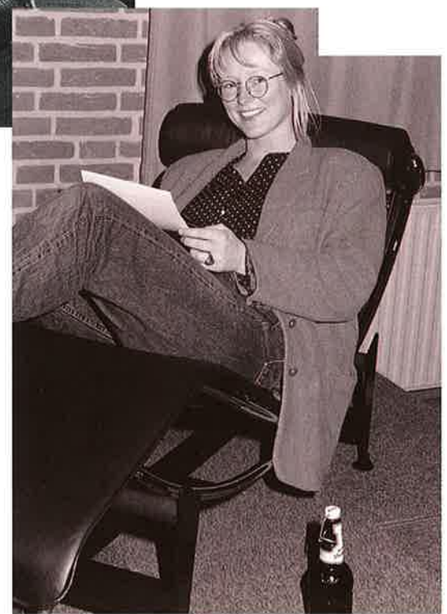
De jury heeft zijn werk verricht. Na uren en uren selecteren bleven er 110 prijswinnaars over. Omdat de inzenders hun voorkeur mochten uitspreken, was de verdeling van de prijzen niet zo moeilijk meer. Alle 110 prijswinnaars werden daarom uitgenodigd om hun prijs persoonlijk af te komen halen op de brouwerij te Enschede.
Op donderdag 28 oktober was het zover. Tijdens een feestelijke bijeenkomst met meer dan 200 bezoekers werden alle prijzen uitgereikt. 50 originele Mont Blanc-vulpennen met gouden pen, 30 Le Corbusier-stoelen en nog eens 30 klassieke bolle koelkasten uit de 50-er jaren.
Alle bezoekers, die ook een excursie door ons bedrijf maakten, hebben inmiddels hun prijzen thuis bezorgd gekregen, evenals de foto's, die tijdens de prijsuitreiking gemaakt werden. Dat de prijzen in goede aarde vielen bewijzen de foto's. De klassiekers van Grolsch hebben nu echt naam gemaakt.

Redactie

De 110 winnaars, mét hun partners, bijeen in de grote kantine in Enschede.

'…De klassiekers van Grolsch hebben nu echt naam gemaakt…'

Zo'n Le Corbusier-stoel zit werkelijk heerlijk.

Doel gehaald: minder beugelklachten!

In Enschede gaan per jaar ongeveer 50 miljoen beugelflessen door colonne 8. De lijst *voortschrijdend overzicht antwoordklachten* vermeldde ruim een jaar geleden circa 125 klachten per 10 miljoen flessen. 'Dit aantal moet terug te brengen zijn tot 100', vond *Wim Vermeulen,* hoofd Verpakkingen. Een nieuw Total Quality-project was geboren. Onder zijn leiding kwamen sinds november van het vorige jaar *Harry Snippert, Henny Gunnink, Pedro Morena Mora, Annemieke Korten* en *Benny Veldkamp* gemiddeld één keer per vijf weken bijeen om samen aan deze ambitieuze opgave te werken; dat wil zeggen inventariseren, analyseren, oplossingen bedenken en verbeteringsmogelijkheden in de praktijk beproeven. En het is gelukt!
Momenteel blijft het aantal klachten vrij constant onder de 100. Een nieuw voorbeeld van een succesvol Total Quality-project. We vroegen *Annemieke Korten,* werkzaam als externe kwaliteitsfunctionaris, naar het hoe en het waarom.

Total Quality

Annemieke: Wanneer een consument opbelt en bij Consumenten-service terechtkomt zal hij zeggen 'in mijn krat zat een half lege beugelfles' en niet 'de beugel was slap' of 'er zat een slechte ring om'. Dit noemen we de consumentenklacht. De consument wordt uitermate goed behandeld want hij wordt persoonlijk bezocht door één van de dames van Consumenten-service. Ik geloof zelfs dat zo'n behandeling vrij uniek is. Binnen Produktie is het onze taak om uit te zoeken wat de oorzaak is van die half lege fles om herhaling zoveel mogelijk te voorkomen, want elke klacht is er natuurlijk één teveel.

Hoe zijn jullie van start gegaan?
Door eerst nog eens goed naar het overzicht te kijken waarin de antwoordklachten naar soort, dus oorzaken gerubriceerd zijn. We hebben toen afgesproken om die rubrieken te kiezen die onmiddellijk konden worden aangepakt en naar ons idee een zo groot mogelijke kans van slagen hadden. Er zijn er drie gekozen: *slappe beugels en zonder ring, slechte ring* en *breuk*. We hebben deze in drie zogeheten resultaten-paden, een bepaalde voortgangs-methodiek voor projecten, aangepakt.

Begin maar met de eerste oorzaak: slappe beugels en zonder ring.
Wanneer een fles een slappe beugel heeft, kan deze gaan lekken waardoor er te weinig bier in de fles zit en dat vindt de consument natuurlijk niet leuk.
We hebben enkele deeloplossingen beproefd zoals het toepassen van dikkere ringen. Ook zetten we een extra eindcontroleur in bij de afsluiter wanneer de personeelsbezetting dat toelaat. De echte oplossing moet komen van een apparaat dat werkt via ultrasonore trillingen. Hierdoor gaat een fles die niet helemaal dicht is of waarin een minuscuul gaatje zit overschuimen. Een paar mensen van ons project zijn bij een fabrikant van koolzuurhoudende limonade gaan kijken naar de effectiviteit van zo'n apparaat. Wij krijgen er binnenkort ook een in proefopstelling. We hebben er hoge verwachtingen van dat het aantal klachten dat een gevolg is van mankementen binnen de bottelarij, dan nog drastisch verder zal dalen.

Het Total-Quality-team.

Hoe hebben jullie het onderwerp slechte ringen aangepakt?
Hier gaat het vooral om mensenwerk, ervoor zorgen dat er zo weinig mogelijk ondeugdelijke ringen aan de controle ontsnappen. We hebben een folder met afbeeldingen van slechte ringen gemaakt in de vorm van een werkinstructie. Deze folder hangt in de bottelarij, maar wordt ook uitgereikt aan vakantie-werkers en uitzendkrachten die hier voor het eerst komen werken.

Blijft over de categorie 'breuk'.
Breuk voorzover deze binnen de brouwerij veroorzaakt wordt; dus niet tijdens het transport naar de klant of andere handling buiten ons bedrijf. Om breuk te voorkomen tijdens het vulproces is het erg belangrijk dat de flessen zo netjes en constant mogelijk doorlopen, dus niet met opstoppingen of onderbrekingen. Daar is op verschillende manieren aan gesleuteld. Zo zijn bij de opleggers waar de flessen aankomen inloopwormen en foto-cellen geplaatst om een zo constant mogelijke doorvoer te krijgen. Bij het stoppen en het weer aanzetten komen de flessen hard tegen elkaar, wat breuk kan veroorzaken. De inlijners zijn allemaal opnieuw afgesteld. Deze inlijners moeten ervoor zorgen dat de flessen die massaal worden aangevoerd zo netjes en rustig mogelijk op één lijn komen. Zij zijn belangrijk voor een consistente doorloop van de gehele colonne. We hebben daarnaast een instructie gemaakt voor de chauffeurs en vorkheftruckchauffeurs.
Onze analyse van de breukklachten wordt ook bij hen behandeld in het werkoverleg.

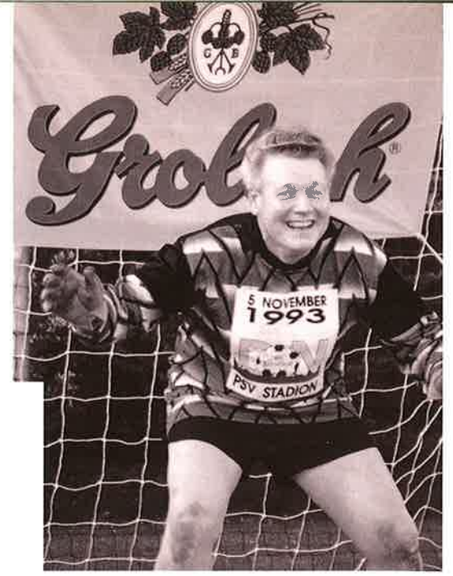
Hoe heb jij jouw deelname in een TQ-project ervaren?
Ik vond het een plezierige ervaring. Het is heel nuttig om met collega's van verschillende afdelingen samen oplossingen te bedenken en een idee te krijgen wat er allemaal bij anderen speelt.

Een geslaagd project in jouw ogen?
Zeker, want de doelstelling is gehaald. Eerlijkheidshalve moet ik er wel bij vermelden dat de produkt-allocatie (de herschikking van de afvullijnen in Enschede en Groenlo, red.) er ook een gunstige invloed op gehad heeft.

Redactie

Mogen wij u voorstellen aan…

Onze sterelftallen van DON en Grolsch

Henk Kik ranselde menig schot uit zijn doel.

Een sportieve investering

Voor alweer de 9e keer werd afgelopen vrijdag 5 november de landelijke dag voor onze DON-agenten gehouden. De DON-dag vond dit jaar plaats in het PSV-stadion te Eindhoven.

Kennismaking

Het was omstreeks half vier toen de eerste toeschouwers op het oefenterrein van het PSV-elftal, *De Herdgang,* kwamen aanwandelen. Enkele minuten later waren een honderdtal bezoekers voorzien van toeters, ratelaars en T-shirts getuige van de aftrap door het in het wit spelende DON-team.

De eerste helft zette het rood geklede Grolsch-team de tegenstander flink onder druk en al snel volgde enkele gevaarlijke uithalen op het DON-doel. Deze hadden vele minuten nodig om van de schrik te bekomen.

Het DON-elftal, nog geheel fris vóór de aanvang van de match. Linksachter coach *Aad Bonenkamp.* Tweede van rechtsvoor *René van der Gijp.*

'…Dankzij de lange-adem-strategie was het eerste doelpunt voor Grolsch…'

De ratelaars van het DON-publiek hielden zich opvallend stil. De enkele doorbraken van het DON-team waren vooral te danken aan de door ons ingehuurde ex-international *René van der Gijp.* Onze keeper *Henk Kik* vloog van links naar rechts. Het publiek van de DON werd enthousiaster en het team werd fanatieker. Als een stel jonge honden renden de DON-spelers over het veld achter René en de bal aan, maar dankzij de lange- adem-strategie van *Paul van Sprang* was het eerste doelpunt voor Grolsch. De DON liet zich niet afschrikken en scoorde al snel 1-1. Na de rust waren de rollen helaas omgekeerd en was het DON-team helemaal losgeslagen. Ondanks de aanmoedigingen van coach *Troch* moest het Grolsch team een tweede treffer van de DON accepteren.
Terwijl het DON-team in een overmoedige stemming verkeerde kreeg *Paul Janmaat* de bal op zijn rechter slof en zette de DON-keeper met een berekenend schot op het verkeerde been.
Om de DON-agenten voor het komende jaar weer eens flink te motiveren, liet keeper Kik volgens afspraak nog een tweetal ballen 'per ongeluk' door zijn poortje gaan. Na ruim 35 minuten floot de scheidsrechter het eindsignaal. Het agenten team vierde feest en René van der Gijp was hun held. De heer *Troch* reikte de prachtige 'Bokaal van Donar', gevuld met bokbier, uit aan DON-coach *Boonekamp.*
Onze agenten zijn met een goed gevoel van de 4-2 overwinning vertrokken met René op hun schouders. Wij weten wel beter, onze spelers verwachten veel terug van deze sportieve investering en voor ons is er maar één held: Keeper Kik.

J. Westendorp

De ene coach laat de andere van de overwinningsdrank genieten.

Colonne 9 in Enschede in bedrijf gesteld

Een half jaar geleden maakten wij reeds melding van de voorgenomen bouw van een nieuwe pijpjes-afvullijn in Enschede: colonne 9. Welnu, de nieuwe lijn is gebouwd en werkt inmiddels op volle toeren. Naast colonne 7 en colonne 10 is er dus nu een derde afvullijn voor de 30 centiliter-flesjes, normaal aangeduid met *pijpjes.* Een gesprek met *Wim Vermeulen,* hoofd Bierafvulling te Enschede geeft ons een heldere kijk op deze nieuwe colonne.

De nieuwe flessenreinigingsmachine in zijn volle breedte en lengte. Rechts het electronische bedienings- en controle-paneel.

Waarom is er besloten een nieuwe pijpjescolonne te bouwen en wanneer?

Voor de uitbreiding van onze afvulcapaciteit van 30 centiliter-flesjes zijn een aantal belangrijke redenen aan te geven. Grolsch heeft, zoals een goede bierbrouwer dat betaamt, zijn assortiment de laatste jaren aanzienlijk verbreed. Naast het hoofdprodukt *Pilsner* brouwen en vullen wij af: *Bokbier, Meibok, Oud Bruin, Amber* en niet te vergeten *Special Malt.* Al deze produkten worden in pijpjes afgevuld. Dat zijn de speciaalbieren van Grolsch; zij hebben alle vijf hun eigen karakteristieken, eigen etiketten, eigen sixpacks-verpakkingen enz. Om de vraag uit de markt te kunnen beantwoorden hadden we dus behoefte aan een afvullijn, die alle specialiteiten kan afvullen. Een tweede goede reden is: het leveren van constante kwaliteit, die men van Grolsch gewend is. Nog een reden voor deze colonne is, dat deze nieuwe colonne zó is ingericht dat de efficiency nog verder verbeterd is. In 1992 werden de plannen bij de directie ingediend en – na goedkeuring

'…Het leveren van constante kwaliteit, die men van Grolsch gewend is…'

– werd met de voorbereidingen een begin gemaakt. Dat wil zeggen, dat de bouwkundige voorzieningen in de grote hal, waar nu de colonne staat opgesteld, werden getroffen (bouwrijp maken, leidingen leggen, vloeren storten enz). Dit alles gebeurde pal naast colonne 7, waar toen nog de diverse soorten bier werden afgevuld. Toen de vloer eenmaal was gelegd, werd de pasteur (nodig voor Grolsch Special Malt) het eerst op zijn uiteindelijke plaats geïnstalleerd. Toen die eenmaal stond kon met de eigenlijke bouw van de nieuwe colonne begonnen worden. Het afvullen van ons Special Malt moest echter ononderbroken kunnen doorgaan. Om die reden werden dus tijdelijke voorzieningen getroffen om de bestaande colonne 7 aan de pasteur te koppelen door middel van geconstrueerde aan-en afvoerbanen. Juist voor de zomer zijn we colonne 9 gaan opbouwen. Dat heeft nu een aantal maanden geduurd en eind oktober konden we met het proefdraaien beginnen. Nu zijn we alweer 2 maanden verder en hebben wij de gemiddelde produktiecapaciteit van 50.000 pijpjes per uur bereikt.

De inspectoren halen niet alleen de foute flessen eruit, maar geven ook alle informatie op een display-scherm.

Wat direct aan deze colonne opvalt is, dat de colonne zo overzichtelijk is opgebouwd en we zien direct een aantal verschillen in vergelijking met de andere colonnes. Noem eens een paar van die verschillen.

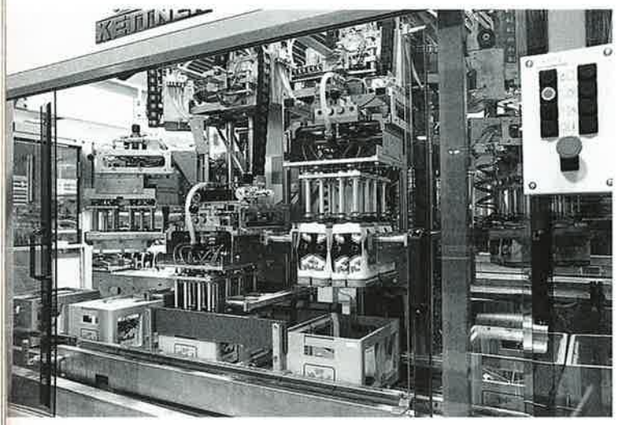
Op een overzichtstekening van de nieuwe colonne (volgende pagina) kun je de routing helemaal volgen. Want wat gebeurt er eigenlijk in een bottelarij, ofwel afvullijn? Je brengt een pallet met retourflesjes in kratten de bottelarij in en een uur later komen er weer prachtige vers afgevulde pijpjes in kratten op pallets uit. Maar in dat uur gebeurt er heel wat. De pallet wordt eerst afgeladen, laag na laag, waarna de kratten naar de uitpakker worden gevoerd. Die uitpakker is van een geheel nieuw type. Niet meer 8, 12 of 16 kratten uitpakken in een heen-en-weer gaande beweging, maar nu in een continu rondlopende beweging, een soort carrousel.

…lees verder op pagina 20…

...vervolg van pagina 19...

Ingepakte sixpacks lopen op rolbanen de inpakmachine in.
Vier sixpacks worden tegelijkertijd opgepakt.

Na een draaiing van 180° zakken de vier sixpacks in de schone kratten, die van de andere kant de inpakmachine inlopen.

Elk krat wordt in één beweging van z'n 24 flesjes ontdaan en op de band gezet, op weg naar de flessenwasmachine (ook wel spoelmachine genoemd). Aan de ene kant gaan er zo'n 50.000 tot 60.000 flesjes per uur in, aan de andere kant komen ze er – na ongeveer een half uur – weer 100% brandschoon uit, klaar om afgevuld te worden. Ook deze flessenwasmachine is van het allerlaatste type. De flesjes worden nog beter uitgespoten. Verstopping van de spuiters is uitgesloten. Deze reinigen zichzelf door de spuitrichting te keren. Het verbruik van water en reinigingsmiddelen in deze nieuwe spoelmachine is ook beduidend minder. En dat is zeer belangrijk. Voordat de schone flessen bij de vuller aankomen, worden ze eerst door een elektronische inspector geleid. Deze inspector controleert élk flesje op eventuele beschadigingen van de flessemond, ongerechtigheden in de fles en de flessebodem.

Alleen 100% goede flessen geeft hij vrije doorgang. Ook de vuller, uitgerust met 104 vulorganen werkt geheel elektronisch. Hij controleert zichzelf op het afvulniveau. Alle flesjes hebben dan ook hetzelfde afvulniveau ofwel dezelfde inhoud (30 cl). Een inspector achter de vuller controleert nog eens voor alle zekerheid. Flesjes die niet goed zijn afgevuld en geen kroonkurk hebben gekregen worden er automatisch uitgehaald. Registratie van eventueel steeds terugkerende fouten corrigeren dus indirect de vuller.
Na het vullen en het kroonkurken worden de pijpjes geëtiketteerd. Ook dat gebeurt nog nauwkeuriger. Het buik- en halsetiket gaan er eerst op en in dezelfde rondgang komt daar nog het rugetiket bij. Opnieuw wordt de vulhoogte en de sluiting van de fles gecontroleerd door een inspector die tevens de etikettering checkt.
De afgevulde en geëtiketteerde flesjes moeten dan naar de inpakker. Afhankelijk van de soort verpakking kunnen ze twee kanten op. Of ze gaan in 'rotten van zes' naar de normale kratten (voor 24 flesjes) of ze gaan op de band in groepjes van twee breed en drie lang naar de sixpack-machine. Ook deze sixpacker is geheel nieuw en pakt heel snel en heel zorgvuldig in. Dat laatste is ook weer heel belangrijk, want de sixpacks hebben een duidelijke display-werking op het verkooppunt (supermarkt en slijterij). Deze sixpacker heeft een capaciteit van 150 sixpacks per minuut (dat zijn 54.000 flesen per uur!). En zo verdwijnen de flesjes (24 los of 4 sixpacks)

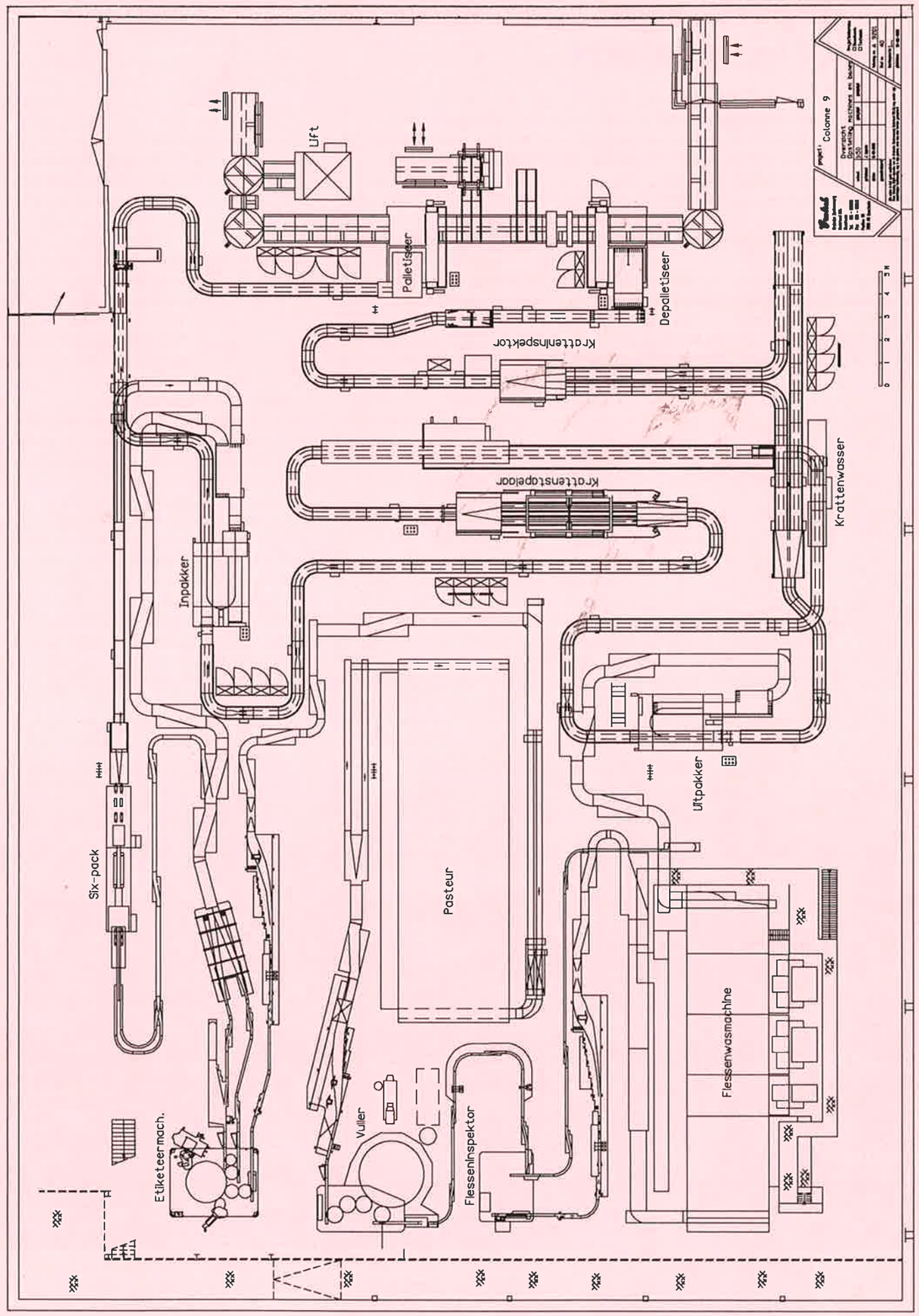
'...Laat de consument maar vragen, Grolsch staat er helemaal klaar voor...'

in de kratten. Over die kratten hebben wij het nog niet gehad. Aan het begin van de lijn worden de flesjes uit de kratten gepakt. En dan? Wel, de kratten worden eerst nog gecontroleerd; vreemde kratten en beschadigde kratten moeten de baan verlaten, zij doen niet meer mee. Na deze controle verdwijnen ze – na eerst gekeerd te zijn om losse voorwerpen eruit te laten vallen – in een lange, gesloten krattenwasser. Ze komen er nagenoeg weer brandschoon uit. Bijna alle stickers en plakkaten worden in deze krattenwasser verwijderd. Pas daarna gaan zij over de baan naar de inpakker.

Alles overziend zijn jullie dus dik tevreden met deze nieuwe colonne?
Nou en of! Deze colonne is zeer overzichtelijk. Hij werkt zeer efficiënt en is ook bedieningsvriendelijk. Door het nieuwe plafond, dat in deze hal is opgehangen, blijft het geluid beperkt. En door het verwijderen van de tussenmuur van colonne 8 (de afvullijn voor beugelflessen) is er nu één grote hal ontstaan met drie colonnes: 7, 9 en 8 naast elkaar. Colonne 7 vult nu uitsluitend Pilsner af in pijpjes, de nieuwe colonne 9 vult alle speciaalbieren èn pils af en colonne 8 is er voor de beugelflessen. En om de zaak te completeren hebben we op de 1e etage nog colonne 10 die net als colonne 7 uitsluitend pils in pijpjes afvult. Want Pilsner is en blijft ons voornaamste produkt! Tot slot kan ik nog opmerken, dat wij bij de inrichting van deze gecombineerde bottelhal ook gedacht hebben aan onze brouwerijbezoekers. Door het aanbrengen van een lang, speciaal bordes kunnen de excursie-bezoekers van bovenaf de gehele afvulafdeling overzien.
Een prachtig gezicht!

Met die laatste opmerking van *Wim Vermeulen* kunnen we het roerend eens zijn. Laat de consument maar vragen, Grolsch staat er helemaal klaar voor!

P. Könings

Export begint op de kade of het platform

Dat Grolsch een belangrijke positie inneemt op de Nederlandse markt is genoegzaam bekend. De Nederlandse supermarktketens, slijterijen én de horeca zijn grote en trouwe afnemers van onze kwaliteitsprodukten. Toch wordt het Grolsch bier ook buiten onze grenzen hogelijk gewaardeerd. Dagelijks gaat er een stroom containers met Grolsch bier naar alle delen van de wereld. Een belangrijk afzetgebied binnen deze exportactiviteiten is het zogeheten segment Duty Free. Het woord zegt het al: accijns vrij.
Een man, die zich vooral met het Duty Free stuk van Grolsch bezighoudt is *Arend Colenbrander.* Tijdens een van de weinige bezoeken aan Enschede voelden wij hem aan de tand en kwamen er snel achter dat het Duty Free-gebied veel meer omvat, dan het op het eerste gezicht lijkt.

Arend Colenbrander woont onder de rook van Rotterdam van waaruit hij zijn werkgebied het beste kan overzien en bereiken. Colenbrander is als manager Duty Free in de kern van Noord West Europa aangesteld, hetgeen betekent, dat Rotterdam, Antwerpen, Schiphol/Amsterdam de voornaamste plekken zijn waar hij dan ook het meest komt. Zijn vader komt overigens uit Varsseveld, Gelderland dus. Maar zij 'emigreerden' in 1950 naar Rotterdam en laten naar Gorinchem. Vanaf zijn 16e jaar was Arend reeds werkzaam in de horeca-branche. Eerst in Nederland, later ook in het Westen en Zuiden van Europa. Ook kwam hij bij het toneel, niet vóór maar achter het grote doek, achter de coulissen. Toch was het – ná een baan als rondleider op *Slot Loevestein* – de horeca die aan Arend trok. Daarom werd de Haagse Hotelschool bezocht, waarmee banen werden verkregen bij o.a. *Hotel L'Europe* te Amsterdam en *Corona* in Den Haag.

Export

Bij de *Schaap Noten* werd het export-gebied betreden, waarna hij uiteindelijk in begin 1991 bij Grolsch terechtkwam, nu bijna drie jaar geleden. Dat exportgevoel heeft Arend in feite van zijn vader meegekregen: elke keer als die in Varsseveld kwam, gingen er kratten vol met beugels terug naar Rotterdam, om daar de bierliefhebbers tot Grolsch te bekeren.

Duty Free werkgebieden

Duty Free speelt zich op verschillende terreinen af. Zo is er natuurlijk in Rotterdam een wereldhaven. De kapitein of chef steward bestelt tegenwoordig per fax, vóór hij de haven aandoet. Dat is noodzakelijk omdat het schip hooguit 12 uur in de haven ligt en dan weer vertrekt. In die korte ligtijd worden de schepen wel bezocht door één van de zes runners van Grolsch, die de schepen op gaan. Colenbrander stuurt en begeleidt deze runners. Dit vraagt wel om een efficiënte en strakke organisatie. Dan zijn er de export-handelshuizen. Bedrijven die goederen naar landen exporteren, waarnaar Grolsch zelf niet exporteert. Via deze handelshuizen worden toch containers bier (via Rotterdam o.a.) geëxporteerd.

Arend Colenbrander, manager Duty Free.

De luchtvaartmaatschappijen

Aan boord van vliegtuigen wordt ook het bier duty free verkocht. Belangrijke maatschappijen zijn o.a. *British Airways, Transavia, Delta Airlines, Caledonian Airways* etc. Niet alleen in de vliegtuigen, maar ook op een groot aantal luchthavens wordt bier verkocht (aan reizigers, die de douane al gepasseerd zijn) in de duty free shops. Belangrijke luchthavens verkopen Grolsch bier: London Heathrow, Singapore Airport, Amsterdam Airport, Rio de Janeiro Airport, Moscou Airport, Abu Dhabi Airport maar ook Budapest Airport.

De bierverkoop op de veerboten, de ferries

Op vrijwel alle veerboten in Het Kanaal en de Baltische Zee is Grolsch aanwezig. Maatschappijen als *Stena Line, Olau Line, Stena Sealink, Silja Line, Birka Line Finland* en nog veel meer staan op onze vaste afnemerslijst.
Nederlanders kom je over de hele wereld tegen. In het Midden Oosten, het Verre Oosten of Zuid Amerika. Overal. Grote aannemersprojecten worden ver van huis uitgevoerd. Bijvoorbeeld het vliegveld van Hong Kong. Ook die Nederlanders ontvangen op bestelling hun eigen Grolsch bier. Al deze afzetgebieden hierboven genoemd vragen hun eigen speciale aandacht. Aandacht die gegeven wordt vanuit een plaatsje dichtbij Rotterdam. Daarbij krijgt Arend Colenbrander de noodzakelijke ondersteuning en inzet, niet alleen van

'…Er gingen kratten vol terug naar Rotterdam, om daar de bierliefhebbers tot Grolsch te bekeren…'

Loes Tiehatten, Yvonne den Brinker en *Nora ter Mors* van het kantoor Enschede, maar ook van de brouwerij Groenlo waar alle export-produkten tenslotte vandaan komen. De weinige vrije tijd, die overblijft, wordt besteed aan uitblazen in het weekend en nog een beetje aan die bekende voetbalclub in Rotterdam-Zuid. En. ééns per jaar als teamleider van de afdeling export als die aan de Sterrenslag of Zeskamp meedoet.

P.E.A. Könings

Grolsch in Azië

De val van de Berlijnse muur klinkt door in Azië. Waar steeds meer traditionele communistische landen, zoals Vietnam en China, hun deuren openen voor westers en vooral Aziatische investeerders. Dit resulteert in een blijvende economische groei in het Verre Oosten. Tien jaar geleden was het Japan die zorgde voor de economische welvaart in dit deel van de wereld. Door veel van hun produkten goedkoop te produceren in o.a. Taiwan, Singapore, Zuid Korea en Hong Kong nam de welvaart in deze landen toe. Nu staan deze economische tijgers vooraan om te investeren in de nieuwe markten van Azië (China, Vietnam, Cambodja, Maleisië en Indonesië), om op hun beurt daar goedkoper te produceren.

'…Zo knipte een Maleisische familie de metalen beugel met een betonschaar door…'

Dit brengt de nodige welvaart in de regio en daardoor een toenemende vraag naar luxe consumptiegoederen. De toenemende behoefte aan consumptie-artikelen blijkt uit de ontwikkeling van de Aziatische biermarkt, die de afgelopen vijf jaar met meer dan 65% steeg.
Om zoveel mogelijk te profiteren van de ontwikkelingen in Azië heeft Grolsch Export sinds twee jaar een representative Office in Singapore. Naast ondergetekende (Grolsch Asia Pacific Manager) werken er nog twee Singaporese collega's. Het uitbreiden van de distributie en het begeleiden van de marketing activiteiten van onze importeurs in de regio zijn de belangrijkste taken van het Grolsch kantoor in Singapore.

Het is alle hens aan dek want de gemiddelde bierconsumptie in Azië gaat snel omhoog. Waar wij in Nederland gemiddeld 90 liter bier per capita consumeren kan de gemiddelde Aziaat zich heel wat minder bier veroorloven.
U kunt zich voorstellen wat dit voor de toekomst kan betekenen als alleen al een miljard Chinesen door de toenemende welvaart een paar glazen bier per jaar meer gaan drinken. Doordat de wereld verandert in een global markt waar afstanden en grenzen steeds minder een rol spelen, zien we dat naast de lokale brouwers ook steeds meer internationale brouwerijen actief zijn in Azië. Door de voortschrijdende techniek is het eenvoudiger geworden om met deze landen te communiceren en ze te bereizen. Zo kan het voorkomen dat je in Nederland 's middags om vijf uur iemand uit Singapore aan de telefoon hebt en dat diezelfde persoon de volgende dag om 08.00 uur naast je zit in een vergadering in Nederland. Gelukkig onderscheidt Grolsch zich van de concurrentie door de kwaliteit van haar produkten en de unieke beugelfles. Door ons te concentreren op het premium segment in landen met het grootste bierpotentieel voor Grolsch worden we op steeds meer gelegenheden het favoriete bier van de Aziaat.
Dat men in Azië nog moet wennen aan onze typische fles, blijkt wel uit het feit dat het openen van onze beroemde fles niet voor iedereen eenvoudig is. Zo knipte onlangs een Maleisische familie ten einde raad de metalen beugel van de Grolsch fles met een betonschaar door, omdat ze maar niet konden uitvinden hoe de fles open moest. Het bier smaakte na zoveel moeite des te beter!

Daan Sistermans

Export van Vakmanschap in de 18e Eeuw

Export

Potsdam, de hoofdstad van de Duitse deelstaat Brandenburg, vierde dit jaar haar 1000-jarig bestaan. Op 3 juli 993 schonk *koning Otto III,* toen 13 jaar oud, Poztangpim, het later Potsdam, aan zijn *tante Mathilde*, die Abdes was van een klooster.

Tot in de 17e eeuw bleef Potsdam een klein dorpje, gelegen aan de rivier de Havel. Door deze ligging werd het hoofdzakelijk bewoond door riviervissers en handelslieden. De grote verandering kwam in 1662. Het toenmalige Duitse koningshuis zetelde in Berlijn, en Potsdam lag ongeveer 30 kilometer ten zuidwesten van Berlijn. Vorst *Friedrich Wilhelm* besloot, dat Potsdam moest worden uitgebouwd tot ontvangst- en representatielocatie van het koningshuis.

Een woning in het *Holländische Viertel.*

Architecten, handwerklieden en kunstenaars werden uit heel Europa aangetrokken. Want de koning had bevolen: *'Das gantze Eyland muß ein Paradies werden'*. Dus werden prachtige parken aangelegd, paleizen gebouwd, centra voor muziek en cultuur opgericht. De opvolgers van Friedrich Wilhelm zetten zijn werk voort en zo ontwikkelde Potsdam zich tot een prachtige stad, vol pracht en praal, waar macht en cultuur samenkwamen.
Naast de Franse architectuur, was het vooral ook de Nederlandse bouwkunst die de Soldatenkoning Friedrich Wilhelm bewonderde. De prachtige architectuur en het uitmuntende vakmanschap van de Nederlandse timmerlieden, steenhouwers, smeden en andere handwerklieden, daarvan wilde hij ook in Potsdam gebruik maken.
Om dat te kunnen realiseren, en deze vaklieden naar Potsdam te halen, wilde hij een Nederlandse wijk bouwen. Daar zouden de Nederlandse handwerklieden en kunstenaars kunnen wonen en werken. En zo werd in 1732 de bouw gestart van het *Holländische Viertel.* 134 Woningen, gebouwd in een zeer moerassig deel van Potsdam. Geen probleem, want bouwen op palen, daar wisten de Nederlanders alles van.
Het werd inderdaad een prachtig stukje Nederland, dat zo weggehaald leek uit Amsterdam of Delft. De bewoners waren inderdaad handwerklieden en kunstenaars, echter niet zoals bedoeld, allen uit Nederland. Slechts 35 gezinnen uit Nederland waren bereid zich blijvend in Potsdam te vestigen.

'…En als we dan over vakmanschap spreken, dan spreken we dus ook over Grolsch en terecht…'

Een van de eerste en belangrijkste Nederlanders was *Jan Bouwman.* Hij was verantwoordelijk voor de architectuur en bouw van dit Holländische Viertel. Naar hem is nu ook de *Jan Bouwman Stiftung* genoemd. Deze stichting in Potsdam is in het leven geroepen om het Holländische Viertel van de ondergang te redden en in oude glorie te herstellen. Ook beijvert de stichting zich om de culturele banden met Nederland aan te trekken. En restauratie is dringend nodig. Het eens zo bijzondere Potsdam is in de 20e eeuw volledig in verval geraakt. In het Holländische Viertel was bijna 50% van de woningen onbewoonbaar geworden. Sommige gebouwen waren reeds verdwenen.
Inmiddels is een deel prachtig gerestaureerd, en komt er weer leven in dit bijzondere stukje Nederland. Wat ook hersteld wordt, is de oorspronkelijke doelstelling, een wijk voor vakmanschap, kunst en cultuur.
En als we dan over vakmanschap spreken, dan spreken we dus ook over Grolsch en terecht. In de eerste officiële horeca gelegenheid in het Holländisch Viertel, café/bistro *Midden* kun je genieten van een heerlijk koel getapt glas Grolsch. Waar Vakmanschap en Meesterschap samenkomen bij de heer *Hawari* in de Mittelstraße in Potsdam, daar voelt Grolsch zich thuis.

J. Halma

Expositie van historische foto's in Enschede

Op veler verzoek heeft *Wolter Kelder* zich gedurende de laatste maanden bezig gehouden met het bijeenbrengen van wel zo'n 250 foto's uit vroeger tijden.
Na een zorgvuldige selectie en indeling werden alle foto's verdeeld over verschillende categorieën. Op vrijdag 29 oktober konden de senioren, die die dag toch bijeen waren, de expositie in de kantine bezoeken. Veel van de ouwe getrouwen konden aan de hand van die foto's oude herinneringen ophalen. Geheugens werden weer eens flink opgefrist, door elkaar op al die kleine bijzonderheden te wijzen. Ook het personeel van Grolsch toonde zich in de dagen erna zeer geïnteresseerd. Wolter Kelder heeft met deze fotoverzameling velen een groot plezier gedaan.

'…Geheugens werden weer eens flink opgefrist, door elkaar op al die kleine bijzonderheden te wijzen…'

Nieuwe medewerkers
Enschede

Heinink,
Margaretha Maria
Geboren 26 juni 1962 in Oldenzaal.
Functie: Directie-secretaresse.
In dienst 01-10-'93.

Westervoorde,
Franciscus Theodorus Hendrikus
Geboren 15 augustus 1968 in Ruurlo.
Functie: PC-beheerder op de afdeling Administratieve Automatisering.
In dienst 01-04-'93.

Jubileumkalender

Terugblik
Enschede

Boersma, W.
na 26 jaar op 01-09-'93 in de VUT.

Nieuwhuis, F.J.
na 36 jaar op 01-10-'93 in de VUT.
Receptie 16-09-'93.

Santing, H.
25 jaar in dienst op 01-11-'93.

De Wals, K.
25 jaar in dienst.
Receptie 11-11-'93.

Brons, D.
na 34 jaar op 01-12-'93 in de VUT.

Komende recepties 1994 Enschede zijn nog niet bekend.

Jubileum, *K. de Wals.*

Zilveren insigne
Enschede

De volgende medewerkers krijgen en/of hebben het zilveren insigne gekregen voor hun 12,5-jarig dienstverband.

Hovinga, W., 15-12-'93.
Kruiper, H.H., 15-12-'93.

Jubileum, *A.J.M. Oostendorp.*

Uit dienst
Enschede

Broek, E.G.C. van de
Functie: Junior vertegenwoordiger.
Uit dienst 23-08-'93.

Wolterink-Groothuis, E.C.
Functie: Directie-secretaresse.
Uit dienst 31-08-'93.

Bent, M.C.
Functie: Areamanager Italië.
Uit dienst 31-08-'93.

Meijerink, G.B.W.
Functie: Heftruckchauffeur.
Uit dienst 10-09-'93.

Luyt-Rietveld, N.H.M.
Functie: Gastvrouw Ontvangstcentrum.
Uit dienst 30-09-'93.

Bokma, F.P.
Functie: Inspecteur.
Uit dienst 30-09-'93.

Dijkers, J.B.W.M.
Functie: Directeur Bierelier
Uit dienst 31-10-'93.

Kolk-Berends, H.S. van de
Functie: Analist.
Uit dienst 30-11-'93.

Personeel

Uit dienst
Groenlo

Janssen, E.J.M.
Uit dienst 11-10-'93 wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Promoties
Groenlo

J.H.T. Berentsen is per 01-11-'93 benoemd tot eerste analist op de Kwaliteitsdienst.

Terugblik
Groenlo

Deckers, T.A.
In de VUT per 01-01-'94.

Oostendorp, A.J.M.
25 jaar in dienst.
Receptie 29-09-'93.

In de Vut, *F.J. Nieuwhuis.*

Derde kwartaalverslag
Ideeënbus Enschede 1993

ideeënbus

In de afgelopen drie maanden werden beloningen toegekend aan de volgende ideeën.

Nummer 92-1-39 ingezonden door *P. Diepeveen* en *J.W.R. Schoolkate:* f 318,75 per persoon.
Een rode lamp bij de droogkookbeveiliging op de injector, zodat er gesignaleerd kan worden of de droogkookbeveiliging nu wel of niet is ingeschakeld.

Nummer 92-1-73 ingezonden door *H.J. Gunnink:* f 200,–. Er is een electronische schakeling met waterbesparende douchekoppen gemaakt bij colonne 8.

Nummer 92-1-76 ingezonden door *P. Diepeveen:* f 150,–. Omdat de nummers in de bierkranen vaak niet meer zijn te lezen, zijn er roestvrijstalen plaatjes met het betreffende nummer onder de bierkranen zelf gezet.

Nummer 93-10-14 ingezonden door *J.W.R. Schoolkate:* f 50,–. Het idee over de krattenspoeler is uitgevoerd en de opstelling is stukken netter.

Nummer 93-10-18 ingezonden door *L. Bosman:* f 100,–. Een spiegel aan de muur bij colonne 8, hierdoor krijgt de heftruckchauffeur de gelegenheid om het naderend verkeer vroegtijdig te zien.

Nummer 93-10-43 ingezonden door *E. Veldman:* f 100,–. Een kast voor veiligheidsbrillen en -handschoenen zo dicht mogelijk bij de wasmachine.

Toegekende aanmoedigingspremies

Nummer 92-1-68, *J.H. Bos,* Afdeling Filterkelder: f 50,–.

Nummer 93-10-50, *H. ten Wolde,* Afdeling Afvullingen: f 25,–.

'...De Afvalbakken...
De Electronische Schakeling...
De Spiegel...'

Derde kwartaalverslag
Ideeënbus Groenlo

H.J. Floors ontving een aanmoedigingspremie van f 75,– voor zijn voorstel.
Zijn idee betrof het samenvoegen van het schakelpaneel van de losmaker en de ontbeugelmachine door deze op één centraal punt te plaatsen. De persoon die de scuffing flessen controleert zou dan vanaf die plaats ook de losmaakmachines kunnen controleren. Het idee werd niet uitgevoerd omdat er naar verwachting een nieuwe machine zal worden geplaatst.

A.H.G.M. Wopereis ontving een beloning van f 100,–. Naar aanleiding van zijn voorstel werden een aantal kleine afvalbakken op het terrein in Groenlo geplaatst in het kader van een schone omgeving.

Komt er weer een playback show?

Het succes, waarmee op 25 april 1992 de eerste *Grolsch Playback Show* werd georganiseerd, heeft de organisatie van dit opmerkelijk gebeuren doen besluiten om een tweede show te organiseren en wel op 23 april 1994.

Dus noteert u deze datum vast in uw agenda. U mag gerust ook nu al beginnen met het zoeken naar partners waarmee u straks in april wil meedoen.

Alle bijzonderheden worden weldra via de publicatieborden aan u doorgegeven. Maar dat het een fantastische happening zal worden, waaraan door Groenlo én Enschede wordt meegedaan, dat staat nu al zo vast als een huis.

Seniorendagtocht Enschede

Senioren

Donderdag 2 september was het 's morgens een hele drukte om en nabij de portiersloge van Grolsch. Geen wonder, want zo'n honderd senioren verzamelden zich hier weer voor het jaarlijkse uitstapje, als altijd zorgvuldig voorbereid door de heer *IJspeert* en zijn team.

Om goed half negen vertrokken we in twee bussen richting grens.
Al gauw werd ons de weg versperd door zeer langzaam verkeer: een koppel ganzen. Of waren het uit hun krachten gegroeide eenden? Na enig opjagen konden we echter toch al snel onze weg vervolgen.
De aanvankelijk loodgrijze hemel begon wat plekjes blauw te vertonen, maar toen we arriveerden bij restaurant *Seehof* was het toch geen weer om op het terras te zitten. De koffie, waarbij heerlijke taart, maakte dat echter weer goed.
Vervolgens reden we naar *Schlosz Nordkirchen*, waar we onder leiding van een gids een kleine rondleiding maakten. Het slot, aldus onze gids, was gebouwd in Hollands-Westfaalse barokstijl. Ongeveer driehonderd jaar geleden startte de bouw. En wie hadden één derde deel van de kosten voor hun rekening genomen? Wij, Nederlanders. Het waarom werd mij niet zo duidelijk.
In de kapel, die een zeer goede akoestiek had, liet onze gids een bekend orgelwerkje van Bach horen: heel mooi. Ofschoon het slot in gebruik is als *Finanz*

Reisleider *O. IJspeert* informeert geduldig naar het welzijn van zijn reizigers.

'…Buiten zagen we van onder de paraplu het oude marktplein met mooie huizen uit de 15e en 16e eeuw…'

Hochschule konden we toch nog wel enige kamers en zalen bewonderen: prachtige plafonds en schitterend brokaat-zijden behang, deels een paar honderd jaar oud, maar in een gerestaureerd gedeelte nog maar twee jaar oud! Dat kunnen ze dus nu ook nog wel maken. In de eetkamer zei de gids: 'Hier zaten ze dan, gepoederd en met pruiken op, maar ongewassen, behalve de handen. Geen wonder, dat er wel eens iets begon te jeuken! Daarom lagen er op tafel ook een soort krabbertjes.'
Van Schlosz Nordkirchen naar Walstedde was het maar een klein eindje rijden. Van *Erik Bakker* kregen we nog een enveloppe met tweeledige inhoud: een 'briefje' voor de extra kosten en een briefje, waarop we het aantal kilometers tot Losser moesten vermelden. Dat werd even nadenken en rekenen.

Jan Bonnes zorgt goed voor zijn disgenoten en schenkt persoonlijk de soep op de borden.

Aandachtig werd er in het *Schlosz Nordkirchen* naar de rondleidster geluisterd.

Bij *Haus Volking* stond de *Kalte Platte* al voor ons klaar. Heerlijk, alleen dat stukje boter…, nou ja…. Jammer, dat hier één van onze medereizigers ziek werd en moest achterblijven. Uiteraard bleef Erik Bakker ook.
Voor ons ging de tocht verder naar het pittoreske plaatsje Warendorf, waar een gids met ons een wandeling ging maken door het centrum. Omdat de regen met bakken uit de lucht viel, gingen we eerst maar de kerk in. Bij de doopvont vertelde onze gids het een en ander over dit oude plaatsje.
In deze kerk stond ook een Mariabeeld, gekleed in een prachtig gewaad van brokaatzijde, dat gemaakt was door een kunstenares uit het dorp. Op hoogtijdagen werd de kleding verwisseld voor nog iets mooiers.
Buiten, waar de regen van geen ophouden wist, zagen we van onder de paraplu het oude marktplein met mooie huizen uit de 15e en 16e eeuw, waaronder een heel smal vakwerkhuis met een naar de straat toe overhangende bovenverdieping. Werd het toendertijd zo gebouwd, omdat men de grond niet kon betalen? Nee, dat heeft men gedaan omdat beladen wagens anders niet van de markt het straatje in konden rijden. Het huisje werd overigens nog steeds bewoond.

Met de bus reden we daarna naar de Hogere School voor de Rijkskunst, waar we naast prachtige paarden ook de diverse gewonnen trofeeën konden bewonderen.
Vervolgens ging het weer richting Nederland, waar we bij restaurant *Marktzicht* in Losser een lekker diner voorgezet kregen. Hier werden ook de winnaars van de kilometerprijsvraag bekend gemaakt.
De afgelegde kilometers waren 271 kilometer. Er was één persoon met 275 kilometer en twee personen met beiden 267 kilometer.

Door loting kwamen we tot de volgende uitslag:
1e prijs: mevrouw *Stuart*
2e prijs: de heer *Westendorp*
3e prijs: de heer *Stuart*
De poedelprijs werd door mevrouw *Revenboer* gewonnen met 129 kilometer.
Namens ons allen sprak de heer Westendorp daarna een dankwoord uit, waarmee deze leuke dag er weer op zat. Volgend jaar zijn we graag weer van de partij!

J. Meekes-Wegdam

Seniorenuitstapje

Groenlo

Donderdag 9 september vond voor de derde keer het seniorenuitstapje plaats. Dit keer met een record aantal deelnemers, zodat we met drie bussen om half negen richting Lent vertrokken. In het *Witte Huis* was de eerste pauze voor koffie met gebak. Vervolgens brachten we een bezoek aan de cactuskwekerij, waar na uitleg over de groei en bloei van deze stekelige planten de liefhebbers zelf een bakje konden samenstellen en kopen voor een klein prijsje. Om ongeveer één uur stond er in het prachtig gelegen restaurant *Sterrenberg* een uitgebreide koffietafel voor ons klaar.
's Middags volgde er een rondrit o.l.v. gidsen van de plaatselijke VVV door de Ooypolder gelegen in het Rijk van Nijmegen. Op informatieve en humoristische wijze werden we door dit mooie stukje natuur met veel historische wetenswaardigheden rondgeleid.
Na een consumptiepauze in restaurant Sterrenberg vertrokken we om ongeveer vijf uur naar *'t Zwaantje* in Lichtenvoorde, waar we onze dag besloten met een voortreffelijk diner. Al met al kunnen we terugzien op een geslaagde en gezellige dag.

Lamkje Jellema

De koffietafel in Restaurant *Sterrenberg* viel in goede smaak.

Uit de vele soorten cactussen werd een leuk bakje samengesteld.

Terwijl de dames zich ophielden met de cactussen, bleven de mannen op eerbiedige afstand bij elkaar.

't Vrolijke team *Fido Dido* uit Groenlo, dat uiteindelijk de tweede plaats naar zich toetrok.

Sport

Grolsch Mix-volleybaltoernooi 1993

De Keldermotjes uit Enschede waren uiterst tevreden met hun achtste plaats.

Op zaterdag 30 oktober werd weer het jaarlijkse *mix-toernooi* gehouden. Na een wat kleinere opkomst in 1992 was de opkomst dit jaar weer als vanouds. 18 Teams verdeeld over vier poules streden weer om de felbegeerde Grolsch-trofee. Na de poule-wedstrijden bleven de twee beste teams van elke poule over, die vervolgens de kruis-finales speelden.

Deze smash betekent weer een punt!

In de halve finale bleken de teams *Terminators* en *Fido Dido* de sterksten te zijn. De finale was een spannende wedstrijd,die uiteindelijk door de Terminators gewonnen werd zodat zij in het bezit kwamen van de wisselbeker. Ik denk dat we terug kunnen zien op een geslaagd toernooi. De prijsuitreiking vond plaats in het restaurant van de Rijnhal. Ik hoop dat een ieder die aan dit toernooi meegedaan heeft ook volgend jaar weer van de partij zal zijn.

Als je maar hóóg springt, komt de bal vanzelf wel.

De uitslagen

1. ***De Terminators*** **(Bottelarij Enschede)**
2. ***Fido Dido*** **(colonne 6 Groenlo)**
3. ***Kameraden*** **(div. Groenlo)**
4. ***Mepkwa*** **(Groenlo)**
5. ***Zes Hoog*** **(Laboratorium Enschede)**
6. ***ZGEZKAHG*** **(Prod. Control Enschede)**
7. ***Bundy's*** **(Mix Enschede Groenlo Export/Exp./Prod.)**
8. ***Keldermotten*** **(Gistkelder Enschede)**

Koos de Wals

Transport levert een topprestatie!

Voor de order- en transportafdeling is het altijd weer een uitdaging om op de eerste maandag van oktober zoveel mogelijk klanten ons bokbier te bezorgen.
Het begon al op de donderdag en vrijdag ervoor. Order Entry verwerkte stapels orders, het reclamemagazijn zorgde voor de belangrijke reclame-en promotie-artikelen, terwijl de planning zich het hoofd brak om al die orders op tijd bij de klanten te krijgen. Op vrijdag werden met man en macht de auto's alvast geladen. Door de enorme inzet van iedereen en dankzij de goede voorbereiding en organisatie verliep alles op rolletjes.
Maandag 4 oktober rukten er in totaal zo'n 70 vrachtauto's uit bij de brouwerijen, stallingsplaatsen en transportbedrijven.

'...Door de enorme inzet van iedereen verliep alles op rolletjes...'

Samen hebben deze auto's op die maandag zo'n 2.500 pallets vervoerd, in totaal meer dan 30.000 kilometer gereden en circa 150 verschillende klanten bezocht. Een topprestatie!

DON Transportdag

Op zaterdag 23 oktober vond op de veilingterreinen in Nieuwegein de eerst DON-Transportdag plaats. Zo'n 100 chauffeurs en 48 vrachtauto's waren die dag aanwezig om te strijden om de DON-behendigheidsbokaal. DON-leden uit alle delen van het land waren present, van Texel tot Sittard en van Vlissingen tot Dedemsvaart.

Nadat de ochtend plezierig en leerzaam was besteed aan het uitwisselen van ervaringen, vond 's middags de behendigheidswedstrijd plaats. Ook Grolsch was met twee vrachtauto's vertegenwoordigd. Tijdens de behendigheidswedstrijd bleek al snel dat ook onze chauffeurs, *Harry Huinink* en *Jan Nijhuis,* tot de absolute top behoorden.

Bij de DON-leden streek voornamelijk *fa. Eykelenkamp* uit Deventer met de eer. Daarnaast ging ook *fa. Robben* met een beker naar 's-Hertogenbosch terug.
Complimenten voor de organisatie en volgend jaar zeker een herhaling.

M. Commandeur

Gezondheid en werken

Gezondheid

Het drinken van alcohol onder de Nederlandse bevolking is algemeen ingeburgerd. Meer dan 80% van de volwassenen in ons land gebruikt het regelmatig. Over de effecten van overmatig alcoholgebruik is inmiddels genoeg bekend. Vooral hersenweefsel en op den duur ook de lever kunnen worden aangetast.

'...Het bleek dat ongeveer 3% van het alcoholgebruik op het werk plaatsvond...'

In zijn algemeenheid echter wordt het drinken van een paar glazen alcohol per dag als gunstig omschreven voor de gezondheid. Vooral voor het hart en onze bloedvaten zou dit gelden. In een groot wetenschappelijk onderzoek uit 1989 naar het gebruik van alcohol tijdens het werk kwamen een aantal opmerkelijke zaken naar voren.
Zo werd bijvoorbeeld onderzocht hoeveel alcohol men op het werk dronk als onderdeel van het totaal dat men dronk. Het bleek dat ongeveer 3% van het alcoholgebruik op het werk plaatsvond. Dit lijkt niet zoveel, maar bij nadere beschouwing zeker niet te negeren.
Ook bleek dat mensen werkzaam in het bank- en verzekeringswezen, en een aantal hoger opgeleiden zoals directeuren en vrije beroepsbeoefenaren meer dan gemiddeld op hun werk consumeren. Werknemers die makkelijk aan alcohol kunnen komen zoals drankenhandel- en horecawerknemers deden dat eveneens. Het lijkt voor de hand te liggen om aan te nemen dat hetzelfde voor brouwerijmedewerkers geldt.
Er zijn dus risicogroepen aan te wijzen. Mensen die meer dan gemiddeld de kans lopen via het werk te veel alcohol binnen te krijgen. Dit gebruik is net zo beïnvloedend op de prestaties in het werk als bijvoorbeeld in het verkeer. Men ziet dezelfde effecten. Men is eerder vermoeid en niet meer zo accuraat. Ook voelt men zich meer ontspannen terwijl juist in het werk alert gereageerd moet worden in allerlei situaties (machines, heftrucks, rolbanen, beslissen). Wat voor de prestaties bij alcoholconsumptie op het werk geldt, gaat ook op voor de prestaties na een avondje flink doordrinken. De volgende morgen is na een gebruik van 12 glazen alcohol bijvoorbeeld nog lang niet alle alcohol door de lever weggewerkt. En ook dan loop je extra risico.
De brouwerijwereld heeft mede het initiatief genomen tot het oprichten van de *Stichting Verantwoord Alcoholgebruik*. Ook zien we bij brouwerijen steeds meer discussie over een alcohol- en werkbeleid.
Als achtergrond mag gelden dat men het verantwoorde gebruik van alcohol wil benadrukken, maar dat men daarbij niet de ogen wil sluiten voor de extra risico's die bestaan bij overmatig gebruik. Men geeft ook de gevolgen aan die voor werknemers bestaan t.g.v. het te veel gebruiken van alcohol en de grotere financiële gevolgen voor een bedrijf van het extra verzuim dat probleemdrinkers veroorzaken.
Concluderend kunnen we stellen dat een paar glazen alcohol per dag gunstige effecten heeft op de gezondheid. Ook kunnen we stellen dat het drinken van alcohol niet plaats mag vinden tijdens het werk. De risico's zijn veel te groot.

De bedrijfsartsen van Grolsch

Grolsch-puzzel 4.93

Door het goede woord bij de omschrijving te vinden, vormen de eerste letters van de woorden een begrip. Zowel de woorden als het begrip moeten juist zijn. Uw oplossing kunt u opsturen aan:

Redactie Grolsch Kroniek
Postbus 55
7500 AB Enschede

Prettige kerstdagen!

Jarige op 5 december

Winters drankje op de ijsbaan

Wordt elke maand bij u thuisbezorgd

Kort gedichtje bij Sinterklaassurprise

Rit van Sinterklaas bij binnenkomst in Nederland

Extra openstelling van de winkels

25 december

Schaatstocht die in sommige winters wordt gereden

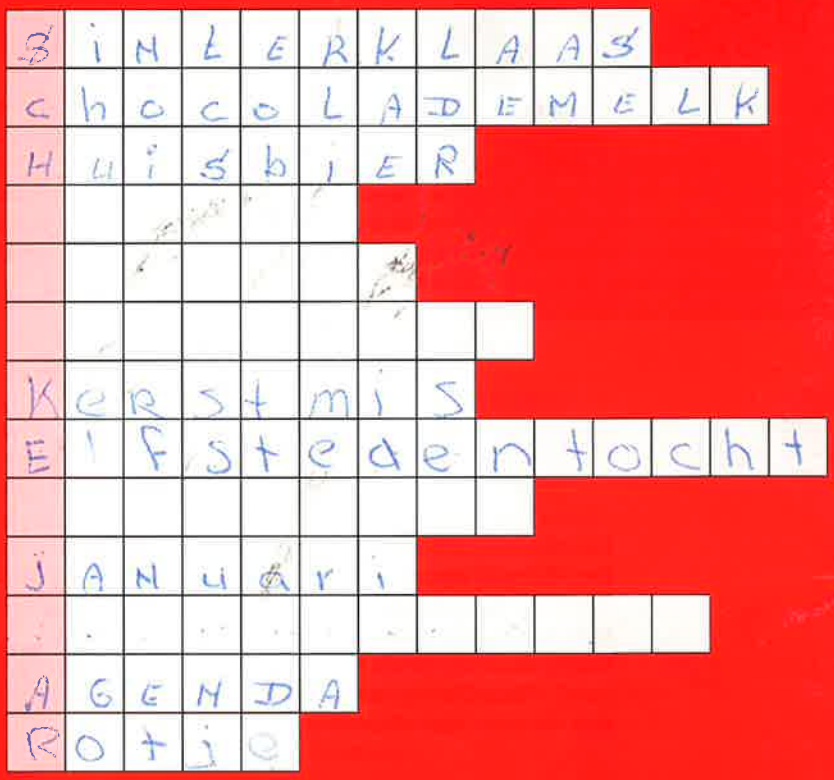
Andere naam voor januari

Eerste maand van het jaar

Lekkernij op oudejaarsavond

Boekje voor afspraken voor 1994

Vuurwerk

Uitslag puzzel 3.93

Drie mensen kunnen wij feliciteren met hun goede oplossing van de puzzel en de zin:

- *O. IJspeert* uit Enschede,
- *G. Leushuis* uit Enschede en
- Mevrouw *D. Huls* uit Beltrum.

De winnaars hebben inmiddels hun prijs thuis ontvangen.

Uitslag kleurplaten

Vele kleurige platen hebben wij van jullie ontvangen. Tekeningen die ingekleurd waren met viltstiften, kleurpotloden en zelfs met wasco of met mooie sterretjes: te veel om op te noemen. Het was niet makkelijk om een keuze te maken. Maar we zijn eruit.

- *Jurian Even* (8) uit Losser,
- *Rob Brefeld* (7) uit Losser en
- *Maikel Munsterhuis* (5) uit Saasveld

hebben inmiddels hun prijs thuis ontvangen.
De kerstkleurplaat in deze Kroniek kun je weer opsturen naar

Grolsch Kroniek redactie
t.a.v. Paula
Postbus 55
7500 AB Enschede

Veel kleurplezier!